

אונקלוס

דברים כא תצא רנד

(1)

ר'יש תקפה ל'ה חזיא בכרותא: ראשית אנו לו משפט הבכרה: ס
 יה ארי יהו ל'נבר בר סמי ומרי 7 כ'י כ'י'היה לאיש בן סורר ומורה
 ל'יתוהי מקבל ל'מימר אבוהו איננו שמע בקול אביו ובקול אמו
 ול'מימר אמה ומ'פן יתה ו'לא ו'סרו אתו ולא ישמע אליהם:

לקט בדור

רש"י

האב, כצמחזק (ספרי - זכרות ו"ח): (ית) סורר. סר"ב
 מן הדק: ומורה. מסר"ב דזכרי אביו, לשון (ע)
 כ"ד ממרים: וסרו אתו. מתרין זו בפני שלשה"ב
 ומלקין אותו (ספרי - סנה"ע"ח), בן סורר ומורה אינו
 חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר"ב) בשר וישחה חלי
 לוג יין שנאמר זולל וסוּבָא, ונאמר (משלי כ"ג) אל תהי
 בסובאי יין בזוללי בשר למו (ספרי - סנה"ע"ג), ובן סורר
 הלוקין דמלקות בעי ג' - רש"י), ולמדין שם בגמ' בג"ש בן בן דכתיב (כ"ה ב') אם בן הכות הרשע שוסרו אותו אין
 פירושו יסורין אלא מלקות, ומה שאמר מתרין זו פירש"י במשנה ו"ל: לאו משום התראה גמורה כשאר עבירות שאין לוקין
 אלא בהתראה, דהא התראה עדים בעי, ועוד זו ספק התראה הוא אם עובר הוא אם לא, שלא מיד בפניהם הוא עובר אלא
 בסתר לאחר זמן הוא עושה, אלא מוכיחין אותו דבעינן וסרו אותו שלא ירגיל ואם לא שמע מלקין אותו בז"ד
 עכ"ל: (בט) חזי מנה (גמר'). ולשון תרטימר תרי טימר ב' ליערין והוא חזי מנה (במ"ח), ושיעורים הללו סברת חז"ל

אור החיים

יח. כי יהיה לאיש וגו' איננו שומע. לריך לדעת
 אומרו איננו שהיה לו לומר אינו שומע,
 וחולי שצח להעיר כי כשאדם ממליך בתוכו ילד
 הרע נשללת ממנו הידיעה והשמיעה מהנאמר
 אליו"ה), כי הילך עומד על מפתח הלז ומונע
 הדברים מהגיע אל הנפש כי הס"ל יחייבוהו ללאת
 משם, והמשלחי הדבר למלך שהיו שועריו גנבים
 ולסטים והבאים לקבול לפני המלך מהם היחכן
 שהשוערים ההם יולאו להם רשות ליכנס לחייבם

אור בדור

מקום שמתנה על מה שכתוב בתורה כגון קידש אשה ע"מ ליגרע ממנה שאר כסות ועונה וכו', ומסיק ופליג וכתב שאין כאן שום לאו,
 ע"כ מוכן טענתו, אבל במחילה אישחמיטי ליה דברי רמב"ן הק' בספר המצות לרמב"ם, וכן כאן בפירושו על התורה, שדבריו הק' ברור
 מללו כדבריו, ונמתק לשונו הוזה מירך ב' קושיות דלעיל עיי"ש באריכות, ובתוך דבריו כתב ו"ל דנו בו שלא יתקיימו דבריו ומ"מ עבר
 האורמנא דרשמנא עכ"ל, פי' הגם שדבריו בטלים מ"מ עיקר הענין כאן אינו נטילת ממון, אלא שדבריו ביטל גזירת מלך מלכו של
 עולם ב"ה, משא"כ בלא תגזול והשב את הגוילה, וכל יסודו וראיתו באשר הכתוב הולילו בלשון "לא יוכל", ואונקלוס מרגש לית לך רשו,
 וכן פירשו חז"ל בספרי, משא"כ שארה וגו' לא יגרע, פשוט שאינו לשון איסור, אלא התורה זיכה את האשה בדברים הללו. (לח)
 פי' אינו רואה האמת ואינו שומע ואינו מבין הגם שאתמר אליו בראיות ברורות ומוכיחות. (טל) הם הדברים האמיתיים. (מ)
 שאמר כי יהיה לאיש בן. (מא) פירוש הם גרמו שימרוד בהם עלמם.

תהיון
 יחמטא
 ה בנין
 ברא
 ביומא
 זיה לית
 יחמטא
 בכורא:
 גניאתא
 תקין
 יי הוא

אחיס"ב
 אן שאין
 ר מיתח
 כתוב בכל
 הוא, לזה
 יש לו ביד
 כפי יחק

לא אמר
 ה לו את
 את צניו,
 (ש) שיכול
 זנוגע לו

אז, ובזה
 צדיבור
 (1)

הן הכור
 יי יומן בן
 לו בן פשוט
 על זה, הלא
 ה בלאו בכל

ק"ח - הקשר בתנאי אגשוקה

יִשְׁתַּפְּשׁוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ
 אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מִקְדָּמוֹ: * וְאָמְרוּ
 אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֵה
 אֵינְנוּ שֹׁמֵעַ בְּקִלְנוּ זוֹלָל וְסָבָא:
 כֹּא וְרָגְמָהוּ כָּל-אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים
 וּמֵת וּבַעֲרַת הָרֶעַ מִקְרָבָהּ וְכָל-

יִקְבֹּץ מִנְהוֹן: יִשְׁתַּפְּשׁוּ בֵּה אָבוּהִי
 וְאִמּוֹ וְיִפְקֹן יְתֵה לְקָרָם סָבִי
 קָרְתָה וְלִתְרַע בֵּית דִּין אֲתֵרָה:
 כ וְיִמְרוּן לְסָבִי קָרְתָה בְּנָא דִּין
 סָבִי וּמְרִי לִיתוּהִי מִקְבֹּץ
 לְמִמְרָנָא וְלָרַע בְּסָר וְסָבִי חִמְרָ:
 כֹּא וְרָגְמָהּ כָּל גְּבָרֵי קָרְתָה
 בְּאֲבָנִיא וְיָמוּת וְתִפְלִי עֶבֶד

לקט בהיר

רש"י

הוא ששיערו כן, ואמרינו בגמ' אע"פ שאין ראיה לדבר זכר
 לדבר שנאמר אל תהי וגו' ופירש"י זכר לדבר דבגמ' מקרי
 זולל וביין מקרי סובא עכ"ל, פי' אפילו על גבר ויין אין
 ראיה רק זכר, וכ"ש על השיעורים, אלא שדרכם של
 רעבתיים בגמ' וביין והם ממשכיס (רא"ם), וענינו שאין
 זה מבקש מענוגי עוה"ז אלא הוא פרא אדם הנותן בכל
 עניו ואינו יודע גבול, ומה שמביא רבינו הלכות אלו כאן

ומורה נכרך על שם סופר^(ל), הגיעה* תורה לסוף
 דעתו, סוף שמכלה ממון אצו ומבקש לימודו^(א)
 ואינו מולא ועומד צפרשת דרכים ומלסעס הצריות,
 חמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב (תנח" - ספרי -
 סנה' ע"ב): (כח) וכל ישראל ישמעו ויראו. מלאן
 שצריך הכרזה צבית דין^(ב) פלוני נסקל על שהיה
 שנינו נוסחאות יורה.

שנראה שאין צורך בהם לפשט הכתוב, משום שאמר שפי' ויסרו אותו הוא מלקות, א"כ כבר קבל עונשו ומה זה עוד סקילה,
 וכי אם יאכל אדם נבלה ונלקה וחזר ואלו יהיה חייב מיתה בתינו, לזה אמר שהוסף חטא על פשע ועשה גנב זולל וסובא לא
 רק שלא שמע להתנחלת הוריו, ועדיין יוקשה אחר כל המרדים ופשעים כאלו לא שמעו עונש חמור כזה, לזה צריך מאמר
 חז"ל שנהרג על שם סופו (לברוש): (ל) זו ענין נערה המאורסה ונלח שיתן להילס בגפשו של רוצח וצועל (חזק"י),
 וידוע דרש"י מו"ל הובא ברש"י בפסוק (ברא' כ"א י"ז) באשר הוא שם, טענת מלאכי השרת מי שעמד רעו להמית בניך
 בגמא אמה מעלה לו בשר, והשיב הקב"ה לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נידן, ועיין שם שחירלנוהו על נכון בס"ד,
 והרא"ם ז"ל תירץ שכן סורר ומורה כבר התחיל להיות גנב זולל וסובא אין זה נקרא על שם סופו, משא"כ ישמעאל שלא
 התחיל כלל באותו מרד, וכונן הוא, עוד הקשה הרא"ם ז"ל הלא רוצח מיתמו בסייף הקל ולמה הוא נידון בסקילה החמורה,
 ומירץ שמה שאמרו מלסעס את הצריות לאו דוקא והוא לא ינעם ענינו מחילול שבת וכו' שהוא בסקילה, והראיה שמו"ל
 דרשו סמיכות (הולא ברש"י) פרשה הקמוכה דכתיב (פסוק כ"ב) והומת (בסקילה) שאם חסו על בן סורר ומורה סופו
 להיות הומת ב"ד, וכן כתב מהרש"א ז"ל, ועוד שמן הסמס יקבל אצו ואמו והוא בסקילה (רב"ת): (לא) מה שהורגל
 בגמ' ויין (רש"י): (לב) וכן פירש"י גבי עדים זוממין (י"ט כ"ו) עיי"ש, אבל גבי זקן ממרה בפסוק (י"ז י"ג) וכל העם
 ישמעו ויראו פירש"י מלאן שממתיים לו עד הרגל, והוא לכאורה ב' דיעות בגמ', עיין שם שחירלנוהו בטוב טעם

שנראה שאין צורך בהם לפשט הכתוב, משום שאמר שפי' ויסרו אותו הוא מלקות, א"כ כבר קבל עונשו ומה זה עוד סקילה,
 וכי אם יאכל אדם נבלה ונלקה וחזר ואלו יהיה חייב מיתה בתינו, לזה אמר שהוסף חטא על פשע ועשה גנב זולל וסובא לא
 רק שלא שמע להתנחלת הוריו, ועדיין יוקשה אחר כל המרדים ופשעים כאלו לא שמעו עונש חמור כזה, לזה צריך מאמר
 חז"ל שנהרג על שם סופו (לברוש): (ל) זו ענין נערה המאורסה ונלח שיתן להילס בגפשו של רוצח וצועל (חזק"י),
 וידוע דרש"י מו"ל הובא ברש"י בפסוק (ברא' כ"א י"ז) באשר הוא שם, טענת מלאכי השרת מי שעמד רעו להמית בניך
 בגמא אמה מעלה לו בשר, והשיב הקב"ה לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נידן, ועיין שם שחירלנוהו על נכון בס"ד,
 והרא"ם ז"ל תירץ שכן סורר ומורה כבר התחיל להיות גנב זולל וסובא אין זה נקרא על שם סופו, משא"כ ישמעאל שלא
 התחיל כלל באותו מרד, וכונן הוא, עוד הקשה הרא"ם ז"ל הלא רוצח מיתמו בסייף הקל ולמה הוא נידון בסקילה החמורה,
 ומירץ שמה שאמרו מלסעס את הצריות לאו דוקא והוא לא ינעם ענינו מחילול שבת וכו' שהוא בסקילה, והראיה שמו"ל
 דרשו סמיכות (הולא ברש"י) פרשה הקמוכה דכתיב (פסוק כ"ב) והומת (בסקילה) שאם חסו על בן סורר ומורה סופו
 להיות הומת ב"ד, וכן כתב מהרש"א ז"ל, ועוד שמן הסמס יקבל אצו ואמו והוא בסקילה (רב"ת): (לא) מה שהורגל
 בגמ' ויין (רש"י): (לב) וכן פירש"י גבי עדים זוממין (י"ט כ"ו) עיי"ש, אבל גבי זקן ממרה בפסוק (י"ז י"ג) וכל העם
 ישמעו ויראו פירש"י מלאן שממתיים לו עד הרגל, והוא לכאורה ב' דיעות בגמ', עיין שם שחירלנוהו בטוב טעם

אור החיים

על דרך אומרנו (משלי א') שמע בני מוסר אבין^(א) שיעור הכתוב כי יהיה לאיש וגו'^(ב) דע שאינו
 ואל תעש תורת אמת^(ג), כי לפי שילדיו חושכים שומע בקול הקב"ה ונכנסת ישראל, ולזה הגם
 שצטט מצניהם ומניחים אותם לעשות הטוב והישר שיסורו לא ישמע אליהם^(ד) פירוש מלבד שלא
 בעיניהם^(ה), זה יסובב שגם בהם ימרו, וזה יקבל לחזור מעצירות שצו וצין המקום עוד לו

אור בהיר

מב) הוא אבין קין. מג) זו כנסת ישראל. מד) נגד הקב"ה. מה) וכאלו הקשה הכתוב היאך יהיה זאת שיהיה לאיש בן
 סורר ומורה ליולדיו, ועל זה תירץ הכתוב שהתחיל בזה שאינו שומע בקול אצו שהוא הקב"ה ואלו מזה שלא ישמע גם
 אליהם. מז) שלכאורה סיבת אליהם מיותר.

דביש מבינ
 וידרלון: כב
 דין דקטור
 על צליבא:
 (בן) סורר ו
 חטא משב
 שאם חסו
 שילא לתרבו
 צבית דין
 רבותיו חמ
 קללת אלהי
 שינו נוסחאות
 סורר ומורה י
 נמלה והעוברי
 שהמנכך שהול
 (והוא ג"כ מד
 לומר שהמגדל

כב. וכי

האדם, צח
 ברמז פרשת
 כמו שרמזנו
 וכאן העיר י
 והוא אומר
 עומד במרד
 והוא אומר
 כאומרנו ותלי
 שהוא יטול
 ולהוכיח עד
 צפרשת קדו

מז) נדבר זה
 אפשר שפי' נבו
 מתד"א שממא

3

דביש מבינה וכו' ישראל ישמעון וירחלון: כב וארי יהי בגבר חובת דין דקטור ויתקטף ותצ'וב יתה ער צ'יקא: כג לא תבית נבלתה

ישראל ישמעו ויראו: ס שני כב וכו' יהיה באיש חטא משפטמות והומת ותלית אתו על-עין: כג לא-תלין נבלתו

רש"י

לקט בהיר

(כז) סורר ומורה (סכ"ה פ"ט): (כז) וכי יהיה באיש חטא משפט מות. סמיכות הפרשיות^ל מגיד שאם חסים עליו אצוי או אמו (מלמסרו לז"ד) סוף שילא לתרבות רעה ויעצור* עזירות ויתחייב מיתה צבית דין (תח" - ספרי): ותלית אותו על עין. רבותינו אמרו כל הנסקלין נתלין^ל שנאמר* כי קללת אלהים תלוי^{לה} והמזכך ה' צסקילה (ספרי - שינוי נוסחאות יעבור * וזה שטמור ומכין).

כס"ד: (לג) מציא דרוש סמיכות זה, משום וא"ו של תיבת "וכי" המתצר ב' הפרשיות, והיל"ל כי יהיה באיש (מ"ל): (לד) ר"ל הגם שמן הכתוב משמע שכל המומתים נתלין, רז"ל אמרו שאינו כן, אלא פלוגתא היא בצפרי ובגמ', ר' אליעזר סבר כל הנסקלין נתלין דומיא דמזכך את השם שהוא בצקילה ונתלה וחכמים סוברים רק מקלל ועוד ע"ו, וזמר רבינו לפרש הכתוב כר' אליעזר משום שמתאים היטב לדרוש הסמיכות שהציא במאמר הקודם, שאין סברא שכן סורר ומורה יצא דוקא לידי ע"ו או מקלל, משא"כ אם כל הנסקלין נתלין (רא"ם): (לה) פירש"י מפני שמזכך את השם נתלה והעוזרים והשבים אומרים מפני מה זה תלוי מפני שמזכך את השם וגנאי הדגור לפני מעלה להזכר עכ"ל, הרי שהמזכך שהוא בצקילה נתלה אחר סקילתו וכן כל הנסקלים, וכל זאת לפי דרשת חז"ל אבל פשוטו של קללת אלהים תלוי (והוא ג"כ מדברי חז"ל) יצא במאמר הסמוך, ולא די לרבינו פשוטו כדאיתא שם בגמ' וז"ל האי מצעי ליה לגופיה פירש"י לומר שהמגדף בתליה, ומשני א"כ נימא קרא מקלל מאי קללת, ומקשי ואימא כוליה להכי הוא דאתא ומשני א"כ נימא קרא

אור החיים

שלא ישמע אליהם:

כב. וכי יהיה באיש חטא וגו'. סמך פרשה זו לשלפניה, לפי שה' מסלסל סדר תיקון האדם, בתחילה העירו על עלמו כמו שפירשתי ברמזו פרשת כי תלא, אחר כך העיר האב על הבן כמו שרמזנו בפסוק כי יהיה לאיש בן סורר וגו', וכאן העיר על הכמי הדור לפקוח עין על עושי עול, והוא אומרו כי יהיה באיש חטא משפט מות ונשאר עומד במרדו ולא חזר בתשובה עד שמת בצטאו, והוא אומרו והומת, ותלה ה' חסרונו על החכם כאומרו ותלית אותו על עין זה החכם עין עושה פרי שהוא יטול עונשו, כי ה' ליוכו להוכיח ולחזור ולהוכיח עד הכאה (ערכין ע"ז): וכמו שכתבנו בפרשת קדושים, וכשהוא העלים עינו מאיש זה עד

שמת מתחייב בו, ואומרו לא תלין וגו' בא ללוות להמונ העם שלא יכרהרו^מ) אחר החכם, על דרך אומרים (תנדב"א פ"ג) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה ציוס אל תהרהר אחריו כלילה שמה עשה תשובה והעמידוהו בודאי עשה תשובה, והוא אומרו לא תלין נבלתו כי החטא יקרא גם כן נבלה לא תהרהר אחריו כלילה שהוא זמן לינה אחת על העין שהוא תלמיד חכם^מ). כי קבור תקברנו לאותו חטא מעל העין ציוס שהוא עלמו, והטעם כי קללת אלהים שאם אינך עושה כן אתה מחלל שם שמים וכאילו אתה נוגע בכבודו יתצרך, וגמר אומר ולא תטמא את אדמתך^מ), יתבאר על דרך אומרים ז"ל (שבת קי"ט): לא חרבה ירושלים אלא על שהיו מצזים בה תלמוד חכם שנאמר (דכ"ב ל"ז ע"ו)

אור בהיר

מז) בדבר זה וכן בשום דבר עבירה. (מח) ויהיה פירוש הכתוב (לא תלין) אלנך (נבלתו) פי' העבירה (על העין) שעל העין, או אפשר שפי' נבלתו חטא הרהור שלך. ובגמ' ברכות י"ט הוא להפך עבר עבירה כלילה אל תהרהר אחריו ציוס ורבינו מציא נוסח זה מתד"א שמתאים על הכתוב באומרו תקברנו "ביום" ההוא, ואומרו לא תלין לאו דוקא לינה אלא "זמן" לינה, כלומר עונה אחת. מט) ולדרכינו מה השייכות.

לא א מיי פין מלכות
ממרים בלכא ע:
לא ב ב מיי פין מלא'
מלכא בלכא ד:
לב ד מיי פין מלא'
אמרי ביבא בלכא
ד ולכא י:

בן נח שביך את האם ונתגייר ט'. תימה אי הוא מליטה דרבי
הניחא כהנא דפליגי בהוולך (יבמות דף מ"ח) מפני מה גרס
מענין בזמן הזה מפני שלא קיימו מ' מנזח שקבלו עליהן בני נח אלמלא
מעניש ורבי יוסי פליגי האם וזמר גר שנתגייר כקטן שטול דמי ולא
מעניש כלל ועוד קשה דסוגיא דהא
לחא כחד דלמרינן עשה כן בישראל
חיבי ואי כר' יוסי כקטן שטול דמי
וגרסא שיש לחלק דטלה שמעתי
בדיני אדם והאם בדיוני שמים:
קלה בחמורה מישך שייכא. חק
שהא מיתה קלה היה ראוי

כוליה קרא יתירא. דמני למכתב והואלאתם אותו אל שער העיר
ההוא וסקלתם: בפני שנים. דבעינן עדים שהוכיחוהו ועבר שאין
אביו ואמו נאמנין עליו להרגו דכתיב (דברים ה) על פי שנים עדים
יומת המת: ומלקין אותו בפני ג'. כלומר יבואו בפני ג' דינין
תורה אור והדינין ימיבואו מלקות וילקוהו שלח

דכוליה קרא יתירא הוא: ומתרין בפני
שלשה: למה לי בתרי סגיא אמרי הכי
קאמר מתרין בו בפני שנים ומלקין אותו
בפני שלשה מלקות בבן סורר ומורה היכא
כתיבא כדר' אבהו* דאמר ר' אבהו למדרו* ויסרו

בפני שנים ויסרו ומבין ובן* מבין והיה אם בן
הבות הרשע: חזר וקלקל נידון בכ"ג [וכו'] הא
מבעי ליה ז'ה ולא סומין אם כן לכתוב
בננו הוא מאי בננו זה שמע מינה תרתי:
מתני' ברח עד שלא נגמר דינו ואחר כך
הקיף וקן התחתון פטור ואם משגגמר דינו
ברח ואחר כך הקיף וקן התחתון חייב:
גמ' אמר ר' הנינא ז'בן נח שבירך את השם
ואחר כך נתגייר פטור הואיל ונשתנה דינו
(*נשתנה) מיתתו נימא מסייעא ליה ברח עד
שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף וקן התחתון
פטור מאי טעמא לאו משום דאמרין הואיל
ואישתני אישתני לא שאני הכא דאי עבר
השחא לאו בר קטלא הוא ת"ש אם משגגמר
דינו ברח ואחר כך הקיף וקן התחתון חייב
נגמר דינו קאמרת נגמר דינו גברא קטילא
הוא תא שמע ז'בן נח שהכה את חבריו ובא
על אישת חבריו ונתגייר פטור עשה כן
בישראל ונתגייר חייב ואמאי נימא הואיל
ואישתני אישתני דינו ומיתתו בעינן והאי
דינו אישתני מיתתו לא אישתני בשלמא

רוצח מעיקרא סיף והשתא סיף אלא אשת איש מעיקרא סיף והשתא רצח
בנערה המאורסה ראוי ואירי בסקילה והא עשה כן בישראל דומיא דאשת
חבריו קתני *אלא קלה בחמורה מישך שייכא הניחא לרבנן דאמרי סיף
חמור אלא לרבי שמעון דאמר חנק חמור מאי איכא למיטר רבי שמעון
סבר לה כתנא *רבי כעשה דאמר כל מיתה האמורה לבני נח אינה אלא
חנק בשלמא אשת איש מעיקרא חנק והשתא חנק אלא רוצח מעיקרא
חנק והשתא סיף קלה בחמורה מישך שייכא לימא מסייעא ליה *סרחה
ואחר כך בגרה תידון בחנק בסקילה מ"ט לא לאו משום דהואיל ואישתני
אישתני וכ"ש הכא דאישתני לגמרי האמר ליה רבי יוחנן *לתנא תני תידון
בסקילה ז' מתני' בן סורר ומורה נידון *על שם סופו ימות זכאי וא"ל
ימות חייב שמתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם לצדיקים רע להן
ורע לעולם יין ושינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע
ורע לעולם כנוס לרשעים רע להן ורע לעולם ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם
שקט לרשעים רע להן ורע לעולם לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם:
גמ'

בא על ערות ישראל שאין להם לכן נח דיון דדיני ישראל ואוקימנא נערה המאורסה דלדידהו לית להו דינין להו דנינא דידן: והא
עשה כן בישראל דומיא דאשת חברו קתני. אלמא בישראל בעול בעל עסקין דאילו נאשח חברו ליכא נערה המאורסה כדלמרינן *
בעול בעל יש להן נערה המאורסה אין להם: אלא קלה בחמורה מישך שייכא. כלומר לעולם נא"ל דקא קשיא לך אמאי חייב הכי
נשתנה דינו ומיתתו אין כאן שיעור מיתה דיש בכלל מיתה חמורה מיתה קלה וכיון דמעיקרא הוה סיף דתמירא והשתא מיתת חנק קלה
בכלל מיתה זו הוה יותר היה ראוי לו מחמלה. אבל ברכת השם מעיקרא הוה סיף קל והשתא סקילה דתמירא: מאי איכא למימר.
הכי נשתנה מיתתו דנתיבא חמורה זו לא היה ראוי: לימא מסייע ליה. לרבי תינא דלמך דנינא דהשתא בעי למדיימה: סרחה. נערה
המאורסה בימי נערוט שהיא בסקילה ולבסוף בגרה משעמדה דנין: תרוך בחנק. דינא דהשתא: בסקילה מאי טעמא לא. ממדתה
משום דכיון דאישתני גופה אישתני קטלא ונהי דלגמרי לא מיפטרטא משום דקלה בחמורה מישך שייכא כל שכן הכא דאישתני לגמרי בין
בדיני בין במיתתו וכיון דלא מחייב כהא מיתה פטור לגמרי: תרוך בסקילה. דמעיקרא חף על גב דאישתני גופה לא אישתני קטלא הכא נמי
מדיימה דמעיקרא במיתתו הקלה: מתני' הנייה להם. שאין מוסיפין למטות: והנייה לעולם. שקטתה כל הארץ: רע להם. שהיו
מוסיפין ומית: רע לעולם. שהיו מגנין על דורס ומוכיחין את הדורות: יין ושינה לרשעים הנייה להם והנייה לעולם. כל זמן
שחמין ושינין אינן מוסיפין ואינן מריעין לגריות: לצדיקים רע להם. שאין עוסקין בחמורה: ורע לעולם. שהמורה שיהן עוסקין
בה מגינה על הדור וכשהן מתבטלין פורענות בא לעולם: פיזור. שנפרדין זה מזה ואין יעולין להועץ ענה רעה ולסייע זה את זה:
גמ'

כמוסות מו.

פסוקים קמ"ב

הגהות
הב"ח
(ה) ויש' דיה
(ה) למדט וכו'
מנן דכתיב
נכסן ט' והסא:

גליון
הש"ס

גמ' אלף קלס
במורה מישך
סיי' פ"י
לקמן דף פ"ב
מוסות דיה
ט':

(פ"ל נה)

כמוסות מו.

ש:

(פ"ל סח)

(פ"ל מו)

[פ"ל השנייה]

מוסף רש"י

ויסרו מורסו
ויסרו מן. כתיב הכא
(במורה שם ט"ז) ויסרו
אוחז ומבי גבי סורר
ומורה יסרו, מה להלן
כן עמו אף שאין כן
עמו, והיינו ויסרו הכא
מיסרו והסא, והוא
יסרו והסא מן שמו,
דלמרינן לן שפמו על
ויסרו דהכא, והרי יליף
כן דלמרינן הכא מן,
והיה אם בן הסו' מה
הס' מלקות חף הכא
מלקות (כמוסות מו.).
תידון בחנק. כי חייב
דאילו ז'ה השחא לאו
סקילה אלא אלף חנק,
דכי כתיב סקילה בחמה
נערה כפי' שנאמר כי
יהיה נערה כהולה וגו'
השתא נמי כתיב דיקן
דאשתי גופה בין חמא
לחמדה דיון, אשתי
קטלא (כדלמרינן ט"ז
מנ.).

←

גז מ"י פ"ז מכלות
ממרים כלכל מ:
נחב מ"י פ"ג ס"ג
ד סג ע"ז ק"ח
ולאין ר"ו:

גמז מ"י פ"ג ס"א
ל"ד פג ס"ג
ס ד ה מ"י פ"ג ס"ג
ספדרין כלכל א:

סא ו מ"י פ"ג ס"ג
מקום ס"ג ד סג
ע"ז ק"ח ולאין ר"ו:

סב ו מ"י פ"ג ס"ג
ספדרין כלכל מ:
סג ח מ"י פ"ג ס"ג
ממרים ס"ג ו פ"ד

כלכל א סג ע"ז ק"ח
ולאין ר"ו:
סד ו מ"י פ"ג ס"ג
כלכל מ:

סה כ ל מ"י פ"ג ס"ג
כלכל ג סג ע"ז ק"ח
ולאין ר"ו:
סו ו מ"י פ"ג ס"ג
לכלכל ו סג ע"ז ק"ח
ולאין ר"ו:

ס"י מ"י פ"ג ס"ג
ס"י מ"י פ"ג ס"ג
ס"י מ"י פ"ג ס"ג
ס"י מ"י פ"ג ס"ג

מסוף רש"י
זקן מברא סהמיה
על צ"ד של שנתה הגויה
ומפסו כמנן (פוסה)

דלולב אין צריך
אגד. לאגד פלגה
מקום כלכל (פוסה)

מכאן ש"ד לעמ הבא
צריך הכרזה
לאמר שנתנו צ"ד
צריך צ"ד להכריז בך
וק טרה פלגי צ"ד
על עברה פלוגת, כדי
לדרוש את השומעין
(ממת ט).

ובן סודר ומורה.
צריך הכרזה צ"ד פלוגי
מקל על שיהי נן סודר
ומורה (דברים כל כל).
ועדים וזממין.
צריכה הכרזה את
פלוגי ומלמי הכרזה על
שהתנו צ"ד (סע ט)

לרשות הבעל. כגון
מקרה הכל לשלמי
הבעל ומצין היא דרך
ולא קצת בה בית חמה
(לקמן ט).

מקדימין לאורה
מיהו. שיהי מתימין
את הנידון (סע כלומר
אין להם לנפשות מיהו
אתם אלא משמיעין
לנפשה מיהו שגמרי בה
דעו על דמיון (ממת ט).

חרץ מזוממי בה
כדן. שואה שאפי"ס
שגמרי דעו לשריפה
על פיכה הם כמנן.
כדלמין היא בשריפה
ואין עונה בשריפה
אלא כמנן כדאר אמת
אם והוממין משמיעין
למיהו שחיינו את
הכופל דמכיו כאשר
זמס לנפשות לחיינו ולא
לחממו (סע).

ובעלה. כלומר וכל
הטעמים מדוען כממת
הכפלת חק מנועל כח
כסן (לקמן ט).

דוחו של בעות.
שלי שיהו הרג בעות
היה דוחו ממור לפנותו
ולפילו (לקמן ק).

מסית' ללא צעי התראה מאי איכא למימר. ללא אליבא דר'

מאיר פריך דלמסית לא מתייבי דאין בו כרת:

ואין לנו אלא תפילין ואלביא דר' יהודה. כל אהך דרשות דרשנין

לעיל מקרא דכי יפלא מלא חייש: אי סבירא לן דלולב אין לריך

אגד וט' משמע אלף אי סבירא

לן דלריך אגד לא אמרינן האי לחודה

קאי והאי לחודה קאי והכי נמי

אמר' ברשב"ג לולב הגזול (סוכה דף לא')

דקאמר רבי יהודה אין לוגדין את

הלולב אלא צמטו מאי טעמא דכין

דלומר ר' יהודה לולב לריך אגד אי

עבדי ליה ממון אחר הוה ליה ה'

מיון ותימה דלמא הסס (סע: ד')

מיון שכלולב כסס שאין פוחתין מן

כך אין מוסיפין עליהם ופריך פשיטא

ומשני מהו הדימא הואיל ואמר רבי

יהודה לולב לריך אגד אי חייבי מינא

אחרינא האי לחודה קאי והאי לחודה

קאי קמ"ל מאי קא חלי טעמא דהאי

לחודה קאי מסוס דלולב לריך אגד

אדרבה מטעם זה יש לנו לומר יותר

דלחודה קאי וי"ל דהסס בדמנא ליה חוק

לאגד אלב קסה דמשמע דמסוק לר'

יהודה דלא אמר האי לחודה וכו'

לרבנן והכא משמע לרבנן אמר האי

לחודה קאי וי"ל דהסס מדרבנן אסור

ור"ח ל"ג הסס הואיל ואמר ר' יהודה

והוה לשנוי מהו הדימא הואיל ואמר

חכמים בין אגוד בין שאינו אגוד כשר

הלך אין לריך אגד והאי חייבי

דמוסף על הד' לחודה קאי ולא

מיפסל ביה קמ"ל ומיהו חומה אחלי

לא משכח לולב לרבי יהודה כתי האי

גוואל שאגד ג' מיוני כפני ענאן

דעשה בכשרות ואמר כך אגד עמיהן

עין אחר דהוה ליה מוסף גורע ויש

לומר כיון דקודם נעילתו נפסל

הוה ליה גרוע ועומד אלב תפילין

אם הגיעו כראש בכשרות והיה

בן סודר ומורה שרצו אביו ואמו למחול

לו מחולין לו זקן מברא שרצו בית דיני

למחול לו מחולין לו וכשבאתי אצל חברי

שבדרום על שנים הודו לי על זקן מברא

לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקת

בישראל תיובתא תניא *אמר רבי יוסי

ימתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל

אלא בית דין של שבועים ואחד יושבין

בלשבת הגויה ושני בחי דינין של עשרים

ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד

יושב על פתח העזרה ושאר בתי דינין של

עשרים ושלשה יושבין בכל עיריות ישראל

הוצרך הדבר לשאול שואלין מביית דין

שבועין אם שמעו אמרו להן ואם לאו באין

לזה שסמך לעיון אם שמעו אמרו להם ואם

לאו באין לזה שעל פתח הר הבית אם שמעו

אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח

העזרה ואומר כך דרשתי וכך דרשו חברי

כך למדתי וכך למדו חברי אם שמעו אמרו

להם ואם לאו אלו ואלו באין ללשבת הגויה

יששם יושבין מתמיד של שרד עד תמיד

של בין הערבים יבשבנות ובימים טובים

יושבין בחול לשאלה שאלה בפניהם אם

שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למען רבו

המטמאים מטמו רבו המפחדין מהו

*מישרבו תלמידי שמואל והלל שלא שמשו

כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית

תורה כשתי תורות 'משם כותבין ושולדין

בכל מקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברך

ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו

*משם מעלין אותו להר הבית משם לעזרה

משם ללשבת הגויה *שלוש מתם איוהו בן

העולם הבא ענוותן *ישפל ברך שייף עי"ל

שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא

מחזיק טיבותא לנפשיה יתבו ביה רבנן

שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא

מחזיק טיבותא לנפשיה יתבו ביה רבנן

בן סודר ומורה. אף לאחר שהמרו בו וקלקל והלקוהו וסוד וקלקל

אם רצו למחול ולא הביאווה לביט דין מוחלין לו שהתכוו תלה בהם

ומפסו זו: תיובתא. מדחלי טעמא בשלא ירבו מחלוקת ש"מ אפי'

הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעינינו: יושבין

בחדל. מפני שהעם רב ומקום לר

בהם בלשכה. אי נמי שלא ירבו נראים

כיושבין דין שבלשכת הגזית היו

דמיס חיה עיקר: משם מעלין אותו.

ליות דין בהר הבית כשמת אחד

מהם ויושב שם עד שמת אחד משל

עזרה ומעלין את זה שם וכו' יש

בהם מעלה זה מזה: שייף. שוחה

נכנס ושוחה וילא והכי אמר' צ"ג

גבי מקרא הבית שמתה

שוף עול שוף פוק: מעיקרא. קודם

שכל לבית דין שבלשכת הגזית

לישאל לא הוה מתייב קטלא כל

כמה ללא עבדי איהו גופיה:

מעיקרא נמי בר קטלא הוא. אם

עושה עברה שיש בה מיתה בית דין

הוה מיקטיל: מסית דלא בעי התראה.

אם היה מסית ומורה טעם היתר

ולומר אין בלשון הזה הסמה מעיקרא

נמי מקטיל כלל הסמה: אי אמר

טעמא לזכותא. לאליה אלב השתא

אי אמר טעמא לא מקטילינה סהי

שמע מפי צ"ד שלא לנפשות שהיה

מרתנ' האומר אין תפילין פטור.

דאין זו הוראה דזיל קרי צ"ד הוה:

חמש טוטפותיש. שאפי"ס שאין דבר

זה אלא להוסיף על דברי סופרים

חייב דמדרש דסופרים לא לטטפם

לטטפם לטוטפות הרי כלן ד':

גמ' ויש בו להוסיף. על מה

שפירשו חכמים: ואם הוסיף גורע.

ופוסל הראשון כמספמו: ואין לנו

אלא תפילין. שיעקב כמורה ופירוש

מדברי סופרים שהם ד' כמים ויש

[תוספת פ"ז
מס' מגינה
פסק ג']

גליון הש"ס
תוס' ד"ס ואין וכו'
לא חייש. עיין בטורי
אזן כלבני סעס לר"ס
דף כ"ז פ"א דר"ס מנח"ס

[סופה מוז']

[תוספת פ"ז
מס' פ"ז
לעיל י"ז וכו']

[כתענית טו.
פ"ד ע"ז וכו'
דכמה מניין
טעם ט' וכו'
כ"א מ"א']

[פוסה לז'
צ"ל בלומר']

[פ"ז מ"ח ס"ז
לקמן כספור
ד"ס ק"ל]

למנה הא"י המנוחה והעדות כמ"ש א"ת. וי"ל י"א

7

ענשים שבתורה ומכל המצוות, אבל הוא המביא שתי שערות.

והנה יש עליו שני ענשין, האחד שהוא מקלה אביו ואמו וממרה בהם, והשני שהוא זולל וסובא, עובר על מה שנצטוינו (ויקרא יט ב): קדושים תהיו. ונאמר עוד (לעיל יג ה): ואתו תעבדו ובו תדבקון, כאשר פרשתי (לעיל יא כב) שנצטוינו לדעת השם בכל דרכינו, וזולל וסובא לא ידע דרך ה'.

ועל הכלל, אין בו עתה חטא מות, ועל שם סופו הוא נדון, כמו שהזכירו רבותינו (סנהדרין עא). וזה טעם: וכל ישראל ישמעו ויראו, כי לא הומת בגדל חטאו, אלא ליסר בו את הרבים ושלא יהיה תקלה לאחרים.

וכן דרך הכתוב שיזהיר בן כאשר ימיתו לגדר, כדי שתהיה במיתתם תקנה לאחרים, כי הזכיר בן בןקן ממרא (לעיל יז יג) לפי שאין בהוראתו חטא שיהיה ראוי למות בו, רק הוא להסיר המחלוקת מן התורה כאשר פרשתי שם (בפסוק יא).

וכן בעדים זוממין (לעיל יט כ) שנהרגין ולא הרגו, וכן הזכיר במסית (לעיל יג יב), לפי שהוא נהרג בדבורו הרע בלבד, אף על פי שלא עבר הנסת עבודה זרה ולא שמע אליו, אבל מיתתו ליסר הנשארים.

וגם זו מצוה מחדשת, או מבארת מן: כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב), ואיש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג).

טוב ירושלים

שבתורה ומכל המצוות, אלא פירושו משהביא שתי שערות.

ומכיון שכן מגיעים לו שני עונשים, האחד על שהוא מקלה אביו ואמו וממרה בהם, והשני על שהוא זולל וסובא ועובר על מה שנצטוינו: קדושים תהיו (ויקרא יט ב) ועל מה שנאמר עוד: ואתו תעבדו ובו תדבקון (לעיל יג ה), כמו שפירשתי (שם יא כב) שנצטוינו בזה לדעת את ה' בכל דרכינו, וזולל וסובא אינו יודע את דרך ה'.

כללו של דבר. אין בו עכשיו חטא מות, והוא נדון על שם סופו, כמו שאמרו רבותינו (סנהדרין עא). וזהו הפירוש של: וכל ישראל ישמעו ויראו* (פסוק כא), כי אין הוא נהרג בגלל גודל חטאו, אלא כדי להרתיע את הרבים, ושלא יהיה תקלה לאחרים.

וכן דרך הפסוק לומר אצל שאר הנהרגים לשם סייג, כדי שעי" מותם תהיה תקנה לאחרים, שהרי הזכיר זאת אצל זקן ממרא (לעיל יז יג), מפני שאין בהודאתו חטא שהוא ראוי למות בגללו, והוא נהרג רק כדי להסיר המחלוקת מעל התורה, כמו שפירשתי שם.

וכן הזכיר זאת אצל עדים זוממים (שם יט כ) שנהרגים אף על פי שלא הרגו, וכן אצל מסית (שם יג יב) מפני שהוא נהרג על דבורו הרע בלבד, אף על פי שהמוסת לא עבר עבודה זרה ולא שמע אליו, והם נהרגים רק כדי להרתיע את האחרים.

וגם זוהי מצוה חדשה, או באה לבאר את המצוות: כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב), איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג).

פני ירושלים

ישמעו ויראו, ולמה צריכים כולם לשמוע ולראות זאת.

(כב) ותלית אתו. אלהים תלוי, הם, משל לשני אחי וכל הנסקלים המנדף והעובר עבו תלוי, מפני שברך אות ומופת ראה בו הזכיר הרב, מן: והו ג יג, בזוים. והמשל שנקראו בנים למקוב

דעת ר"ל. ה הוא, ועל ל אדמתך. המל חלין. ופשט אפילו אם מן לפי

(כב) ותלית אותו*. כח אלהים תלוי, והמ בדמות דיוקנו, וישראל

אולם "כל הנסקלי והעובר עבודה זרה. והו את ה* או מפני שעבר אודות עבודה זרה ועב קללני קללה נמרצת (מל) של שני האחים התאומ

(כב) ותלית אותו. השאלו הפסוק מדבר. ב. מהו הנ ג. מי הוא קללת אלהים. אמור רק על ישראל, או בסקילה. אך אי"כ היה לנ אלהים והומת. לכן ממשי תלוי" הוא גם טעם על ל אלהים.

עכ"ל. כלומר, לרשי" ה סקילה. הפירוש של "ק אלהים. ישראל תלוי הוא תלין אמור רק על ישראג דברי יחיד, רבי אליעזר ד דברי חכמים (שם). והרז שפר תרצו קושיא זו.

והפירוש של כי קללת אלה

שנאמר, כי לא ראיתם כל-תמונה (דב' ד טו). ואומר, קול דברים אתם שמעים (ס). וכשהיו ישראל במצרים בשעבוד פרך, וישמע אלהים את-נאקתם (שמו' ב' כד). כיון שחטאו, [ו]לא-שמע ה' בקלכם ולא האזין אליכם (דבר' א מה). ענה לשמואל במצפה, שנאמר, ויצעק שמואל אל-ה' ² ויענהו ה' (ש"א ז ט). חזר ולא ענהו, שנאמר, ויאמר ה' אל-שמואל עד-מתי אתה מתאבל ³ על-שואל (ש"א ז א). ענה לדוד ואמר, דבשתי את-ה' וענני (תהי' ד ה). חזר ולא ענהו, שנאמר, וניצם דוד צום ובא ולן ושכב ארצה (ש"ב יב טז). וכתיב, גם הבן הילוד לה מות ימות (ש"ס יד). ובזמן שישאל עושין תשובה, מצוי להם, שנאמר, ובקשתם משם את-ה' אלהיה ⁴ (דבר' ד כט). ואם לא עשו תשובה, בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את-ה' ולא ימצאו, חלץ מהם (הושע ה ו). פעמים קרוב, שנאמר, קרוב ה' לכל-קראיו (תהי' קמה יח). פעמים אינו קרוב, שנאמר, רחוק ⁵ מרשעים ה' (משלי טו כט). וכתיב, ישא ה' פניו אליה (במדב' ו כו). וכתוב אחר אומר, אשר לא-ישא פנים (דבר' י"ז). עושה תשובה, נושא לו פנים. יכול לכל. תלמוד לומר, אליה ⁶, ולא לאמה אחרת, שנאמר, בבסי מרצה לבך ירושלים למען תנשעי (ירמ' ד יד), אם עשו תשובה. ואם לאו, כי אם-תבבסי בנתר (ש"ב כב). לכה אמר ישעיה, דרשו ה' בהמצאו, קראהו בהיותו קרוב ⁷. משל למה הדבר דומה, למלך שאמר לעבדיו, צאו והכריזו בכל ממשלתי, שאני יושב ודן דיני ממונות, כל מי שיש לו עסק עם חברו, יבא לפני ואני דן אותו לכף זכות, עד שלא אשב לדון דיני נפשות. וכה הקדוש-ברוך הוא יתברך שמו אמר לישראל, בני, הוו יודעין שאני דן את העולם בארבעה פרקים האלו, בפסח על התבואה, בעצרת על פרות האילן, בראש-השנה כל באי עולם עוברין לפני כבני מרון, בחג גדונין על המים. ובאלו שלשה פרקים יושב לדון דיני ממונות, להעשיר או להעני, להרבות או למעט. אבל בראש-השנה, דן דיני נפשות, אם למות אם לחיים, כמה דאת אמר בתקיעתא דרב, ועל המדינות בו יאמר וכו'. ואם עשיתם תשובה לפני בלב שלם, אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות, ששערי שמים פתוחין ואשמע תפלתכם, שאני משגיח מן החלונות, מציץ מן התרכים, עד שלא אתם גזר-דין

1 בקרא: ויועק. 2 בעד ישראל. 3 בקרא: אל. 4 ומצאת. 5 יוסף 6 בקרא: ה' מרשעים. 7 (במד' ו כו). 7 (ישעי' נכו). כבני מרון, במנחה כ"ה מסכת כבני אומכיא סי' כבני הכבשים כשמויין אוחס לנטכין מולאין מן סדיכ זכ אחר זכ דכח טחח קטן ולכ שלא יוכלו ללאח שטיס ביחד: בתקיעתא דרב, סי' נקדכ סמקיעטת של כב שביס

ביום הנפורים. לכה נאמר, דן נחמני, משל למה הדבר דומה המדינה מכעיסין אותה, כעס ועמד לו. נאהו אדם, אמר לך והוא מבקש לשלח לגיונותיו ע אצלכם, עד שלא ירחיק מכם. עד שהיה אצלכם לא בקשתם אולי יקבל אתכם. לכה כתיב, דן שהוא שרוי ביניכם. שכן יחזי מג ח. הוי קראהו בהיותו קרוי וישב אלהי וירחמיהו וגוי' (יי מכאן עד ק

ה הצור תמים פעלו וגוי צדיק, שהוא עני ויש בידו מעשים טוב הגדול פעשה לי צדקה, הקדול הדא הוא ¹ דין, כי צדקות עשו צפנת ² וגוי' (תהי' לא כ). אמר ו שיש לה אוצרות צדקה הרבה. למה רב טובה. ה לה תגמלו: סיום חתימתו של משה. קח רא ה' מ' האזינו וי' מ' יצרה, כי מ' ה' מ' ה' לה, ותמצא שהכל עולה של משה כאדם שמשים ספרו ההי רחוקה מהשם.

ו הלא הוא אביה קנה, הוא אליעזר, כשבא הקדוש-ברוך-

1 כ"א דין (טי' בטן יוסף). 2 ליראיך. אומכ ככ"ס: לגיונותיו, סי' חילומיו: ה הדא נדקוח סי' (חכניס קג), וכ"ל סכ"ד טוסי נדקוח דכתיב משפט וגוי' נדקוח וישכ הוא, ומשפט הוא לכ כשאדם הוא בטל מש"ט והוא טני ומנקה מי דין ולדקס ביחד, דין הוא שכיני יש עירו מש"ט חז"ל על סקוק מי סקדימני ואשלים, ובמדכס קס כדא הוא דין כי נדקוח עשכ ודו"ק: הה"א רחוו

עיונים

קלח

פרשת

דף קצ"ו ע"ב

בלק

רזא דקול דממה דקה ז"ל הרמיק: הענין כי הספירות יתכנו בשם קולות, והיינו ז' קולות שבספר תהלים בזמור הבו, וששה מהם הם ששה ספירות מחסד עד יסוד והמלכות אינה נקראת קול אלא דבור. והקול הז' היא הבינה שהיא על הבנים. וכן פי' בתיקונים. ויש חילוק בין קול לקולות. כי הקולות ששה הם קולות מתגלים, כי מלת קול יורה על מים אשר הרוח והבינה בבחינות אלו נקראות קול היא קלא דלא אשתמע והיינו קול דממה דקה כענין שהיא נגלית שהיא קול, וקול ודאי מתגלה והיא נעלמת שהיא דממה דקה.

דקיימא לשאלה והיינו שירותא דקיימא לשאלה שיש גילוי קצת שישאל האדם מי כלומר מי היא זאת. ומפני העלמה אין השגה ואין בה תשובה. והיינו שירותא דקיימא לשאלה ולא לאתבא. וז"ש בערך התשובה אסתים ולא ידיע ולית מאן דאתיב וכו'. והנה הבינה יש לה שתי בחינות: האי בחינתה עם הבנים ובערכם היא נגלית. הבי' בחינתה עם החכמה והכתר, ובערכם היא נעלמת. וא"כ בערך ג' ראשונות שבה היא נעלמת. וז"ש בגין דאיחי סתים טמיר וגניז בערך ג' ראשונות.

רבי אבא הכי הוא ודאי וכלא חד מלה והכל דבר אחר דבר אחר אם לא תדעי לך לך למה אלא בכל אתר רישאל בגלותא איהו עמהון בגלותא אלא בכל מקום שישאל בגלות היא עמהם בגלות ועל דא כתיב לך וכתיב ישעיה ס"ג בכל צרתם לו צר ודא הוא לך היפה בנשים היפה איהו אמרת דאיהו אכמתא היא אומרת שהיא שחורה כמה דאת אמר שר א' שחורה אני ואיהו אמר לגבה יפה את שפירתא יפה היפה בנשים שפירתא איהו על כל דרגין יפה היא על כל הדרגות וכתיב שם ויפה את רעיתי.

דבר אחר היפה בנשים מתבא במיכו הטובה בטוב דעבידת מיכו לבנהא בטמירו בגניזו שעושה טוב לבניה בסתר ובגניזה וקב"ה סני טב עליה כל מה דעבידת לבנהא בטמירו בגניזו אף על גב דלא מכשרן עובדין והקב"ה מרבה טוב עליה כל מה שעושה לבניה כנסת ובגניזה אע"פ שלא כשרים המעשים מכאן דאתחזי לאבא כד אמא רחמא על בנין מכאן שראוי לאבא כאשר אימא מרחמת על בניה ותאיב עליה כל מה דעבדת לבנהא רחמין בטמירו ותשוקתו עליה כל מה שעושה לבניה רחמים בסתר אף על גב דלא מכשרן עובדון אע"פ שלא כשרים המעשים.

אמר רבי אבא תוהנא תמהתי על ההוא דכתיב דברים כ"א כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ותפשו בו אביו ואמו וגו' ותנינן דבההיא שעתא ולמדנו שבשעה ההיא אמר קדשא בריך הוא למשה כתוב אמר ליה משה מאריה דעלמא שביק דא אית אבא דעבר כדון לבריה ארון העולם עווב את זה אבא עושה כך לבנו ומשה מרחיק הוה חמו

ידיד

ביאור המאמר

נפש

לא רצו לדון דינם שסוף סוף אב ואם הוון, אלא הביאו אותו אל זקני וכו'. מהרמ"ק זלה"ה. ומקשה אל זקני עירו, אל זקני עירם וכו' אם אתה אומר שאו"א מוציאים אותו, היל"ל בלשון רבים. ועוד מקשה מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו ר"ל מהו הסגנון הזה, היל"ל והוציאו אותו לשערי ב"ד. ומתוך אלא אל זקני עירו, דא קב"ה שהוא הו"א שבו התחילה הפרשה שנאמר כי יהיה לאיש והעמרנו זה הו"א. ולכן כתוב עירו בלשון יחיד. וכיון שמרבה בבחינת גבורות שלו כמו שראינו לעיל שמביא את הפסוק ה' איש מלחמה, שורש הגבורות האלו הם בתיקוני הריקנא דא"א הנקראים זקני עירו, ר"ל הזקנים של הו"א הנקראים עיר, ולמקום זה עולה הו"א במנחה בשבת, לכן אינו אומר שערי ב"ד אלא זקני עירו כי לשם אכן מוציאים אותו. ואל שער מקומו דא כנסת ישראל כי כשעלה הו"א אל א"א, עלתה הנוקבא לאבא ששם הוא מקום הו"א. וזהו הכוונה שער מקומו, מקומו הקבוע של הו"א כמעט כל השבת. ולפי שעדיין היה קשה לו זקני בלשון רבים, לכן מפרש זקני עירו אלין יומין קרמאין הכוונה לז"ת דעתיק שמאירות בגולגולתא ומו"ם דא"א, וגם נמשבת ארתם אל הריקנא דא"א. ולפי שגם הז"ת דא"א נקראות יומין קרמאין, לכן אמר שו"ת דעתיק נקראות גם יומין עתיקין וסבין דבלא ור"ל שצריך סיוע בהמשכת השפע מעתיק יומין לצורך בירור הניצוצות דכלל ישראל כפי שמפרש. והרמ"ק מפרש לדרך אחרת וז"ל: יומין קרמאין יומין סבין דבלא. כלומר הימים הראשונים הקרמונים מששת ימים שהם ששה קצוות. והראשונים הזקנים שבהם הם חסד גבורה ששם

הבי"ד העליון כנודע. וליכנס שם צריך להעלות דינם דרך היסוד דהיינו שער אל המקום שהוא הת"ת ושער הת"ת יסוד והוא הנקרא מוסף שבת כי שבת ת"ת ומוסף יסוד הגוף וברית חשבון תד כשבת שהיסוד למעלה מנצח והודו וזו הוא שער אל הת"ת. וא"ת נצח והוד למה אינם דינם, אפשר מפני שהם היו כמוסר (היינו בעונש) דכתיב ויסרו אותו ביד נביא ותוהו כדפי' ואין ראוי שיהיו עתה כדון אלא בערות והתראה. עכ"ל. שער מקומו דא מוסף דשבת כי כשהו"א עולה עד הריקנא, או ממילא נוקביה עולה למקום אבא שהיה מקום הו"א כמוסף, כמו שראינו לעיל, ולכן אמר שער מקומו דא מוסף שבת, ר"ל מקום שהיה כמוסף ועב"ד אע"ג דכלא ידעין דינא ר"ל אע"פ שסוד הבירור הנעשה בכח הרין נעשה גם ע"י או"א והו"ג, אבל דין בן סורר ומורה שהוא ענין בירור הניצוצות דכלל ישראל לעילא איהו ר"ל בעתיק וא"א ואין באו"א וכו"ג כח לעשות בו הרין בגין דבי דינא דאו"א קריבין אינון לישראל לפי שבי"ד של או"א קרובים לישראל ואחרין בתו ר"ל לישראל אחוים בהם ויכולים לפגום בהם בעונם, לכן הם כביכול נוגעים בדבר ופסולים לדון את ישראל. ולפי"ז נבין את הפסוק בקדמיתא מה כתיב אל זקני עירו שהם עתיק ואו"א ואל שער מקומו היינו אבא שהוא מקומו של הו"א. כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין ר"ל שאו"א נוגעים בדבר מיד סליק דינא משערי מקומו הענין את הרין מאבא ואימא מה כתיב בתריה, ואמרו זקני עירו וכו' שרק עתיק וזא

בחכמתא כי ומשה מרחוק ו אמר ליה ק וינא ידע יר דרוש קרא ו רמו ליה ליו אנא דרישנא שמות מ"ו יי סדר ישראל דכתיב מלכו אליהם דכח

והוציאו אוו מקומם מבו ואל שער כ אלו ימים ראז גב דכלא יז דינא דאמא לקריביה ופ וכל קרוב לא מקומו כיון מיד סילק הר

בנינו זה וז בקדמתא ו

בנינו זה וז שנשמע בקליפר דשאר עמין תיין בעינים ד שישאל הם ו שא"כ אצל שא כשם שאין מן מרוע בתחילה זולל וסובא מענתם של או לישראל למה לקליפת נוגה עמין ר"ל רק שם נתגברה ה לדרת משה מצ בן יצא הפסק כ

אתה דא שרותא היינו חסד שממנה ולמטה היא השגה ועל זה כתיב כי שאל נא לימים הראשונים וכיו וכן שלח תשלח את האם וגוי בענין שהם ג' ראשונות: החכמה ראשית לכות האצילות בנקודה, מה שאייכ בכתר לרוב העלמו. הבינה ראשית לשאלה, מה שאייכ בחכמה לרוב העלמה. ועם כל זה אין בה תשובה. החסד ראשית לשאלה ותשובה, מה שאייכ בנינה. ומטעם זה נקי החסד כהן ראשון ודאי. וז"ש והוא כהן לעלמין. ואמר לעלמין כדכתיב אתה כהן לעולם. אמנם מלת לעולם וכן לעלמין צריך לדקדק בה מה הכוונה. אמנם יש כהן אחר והוא הנצח והוא הנקי כהן הדיוט והוא חסד לפעמים כשלא יגביר התיית בה שפע הגבורה. מה שאייכ זו שלעולם הוא חסד ודאי. דהיינו כהן לעולם לעלמין ודאי. ומפני שיש בה גילוי נקי אתה שהיא לנכת דקיימא על דבר המלכות נקשרת בימין וז"ש כהן על דברת.

בחכמתא כל מה דומין קב"ה לבני ישראל אמר מאריה דעלמא שבוק מלה דא ומשה מרתוק היה רואה בחכמה כל מה שעתידי הקב"ה לבני ישראל אמר ארון העולם עווב דבר זה אמר ליה קב"ה למשה חמינא ראיתי מה דאת אמר כתוב וקבל אנרא את ידעת ואנא ידע יתיר כתוב וקבל שכר אתה יודע ואני יודע יותר מה דאת חמי עלי ההוא עובדא דרוש קרא ותשכח מה שאתה רואה עלי המעשה ההוא דרוש המקרא ותשכח בההיא שעתא רמו ליה ליופיא"ל רבנא דאורייתא בשעה ההיא רמו לו ליופיא"ל שר התורה אמר למשה אנא דרישנא להאי קרא אני דרשתי למקרא זה כתיב כי יהיה לאיש דא קב"ה דכתיב שמות מ"ו יי איש מלחמה בן דא ישראל סורר ומורה דכתיב הושע ד"כי כפרה סדרה סרר ישראל איננו שמע בקול אביו ובקול אמו דא קב"ה וכנסת ישראל ויסרו אתו דכתיב מלכים ב' י"ז ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חזה וגו' ולא שמע אליהם דכתיב ולא ישמעו אל ה' וגו' ותפשו בו אביו ואמו בדעתא חדא בהסכמה חדא ברעת אתת ובהסכמה אתת.

והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו אל זקני עירו ואל זקני עירם ואל שער מקומם מבעי ליה מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו אלא אל זקני עירו דא קב"ה ואל שער מקומו דא כנסת ישראל זקני עירו אלין יומין קדמאין יומין עתיקין דכלא אלו ימים ראשונים ימים עתיקים של הכל שער מקומו דא מוסף שבת ועם כל דא אף על גב דכלא ידעין ועם כל זה אע"פ שהכל יודעים דינא לעלא איהו הדין למעלה הוא בגין דבי דינא דאמא ואבא קריבין אינון לישראל ואחדין בהו וכל קריב לא דאין דינא לקריביות ופסול איהו לדינא משום שבית דין של אמא ואבא קרובים הם לישראל ואחוזים בהם וכל קרוב לא הן דין לקרובו ופסול הוא לדין בקדמיתא מה כתיב אל זקני עירו ואל שער מקומו כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין מיד סליק דינא כיון שראה הקב"ה שאלו קרובים מיד סילק הדין משער מקומו מה כתיב בתריה ואמרו אל זקני עירו לחוד ואל שער מקומו לא כתיב אלא אל זקני עירו.

בנינו זה ודאי ולא דשאר עמין סורר ומורה איננו שמע בקלנו מאי שנא דהא בקדמיתא מה שונה שהרי בהתחלה לא כתיב זולל וסבא ולכתר כתיב זולל וסבא אלא

נפש

ביאור המאמר

ידיך

הם החיצונים בני פרה סוררה דקליפת נוגה כפי שראינו לעיל, שישראל נמצאים בתוכה. וענין רגימת האבנים הוא ענין עונש היסורים שע"י יתברר הטוב מתוך הרע. וכך היה במצרים שעברו בתורם ובלבנים, ולפי עונש היסורים מתנברת הקרושה. וז"ש אל"ן ר"ל האבנים שנוכרו כאן בפסוק כל שאר עמין דהוו מקלעין להו באבנים שורקו אבנים עליהם לייסרם. ועוד וסתרין שורדין שהיו סותרים את תומת ירושלים ומפילים חומת ביהמ"ק. אבל כל זה ולא מזהני לון כלום ר"ל לא התעיל להם כלום, ולא הצליחו לכלות את ישראל אלא כל זה בא רק לבער את הרע ולברר את הטוב כיון דשמע משה שכל ענין בן סורר ומורה תכליתו להטיב כתב פרשתא דא ככביכול הסכים לכתוב פרשה זו של בן סורר ומורה, וז"ל הרמ"ז: קשה שהרי כבר אמר לעיל ומשה מרחיק היה חמי וכו' ואפ"ה לא נתייבה דעתו. וי"ל דהפסק ורגמורו וכו' היה סובר מרע"ה דקאי

בנינו זה ודאי ר"ל אע"פ שחמא, בנינו הוא ואע"פ שנשמע בקליפת נוגה, הוא נשאר בקרושת ישראל ולא דשאר עמין כי אין לחיצונים שום קירבה עם ישראל. ועיין בעיונים ר"ה בנינו זה ולא שאר עמין. ועוד, בשביל שישראל הם בנים לקב"ה קלקולם פוגם למעלה. מה שא"כ אצל שאר העמים שאין עונותיהם פוגמים למעלה כשם שאין מעשיהם הטובים מתקנים למעלה. ושואל מדוע בתחילה לא נאמר זולל וסבא ולכתר כתיב זולל וסבא ועונה אלא מאן גדים להו וכו' והוי מענתם של או"א לזכותם של ישראל. ומוענים מי גרם לישראל למהוי סורר ומורה וכו' היינו שיפלו לקליפת נוגה בגין דאיהו זולל וסבא בשאר עמין ר"ל רק כשנכנסו להיות בין שאר העמים בגלות, שם נתגברה תאוות האכילה והשתיה, וזה הביא אותם לרדת מטה מטה עד שנכנסו בקליפות וע"ד ר"ל ועל כן יצא הפסק מבי"ד העליון ודגמורו כל אנשי עירו

עי לך
וישראל
ז הוא
דאת
גנשים
תי.

בגניזו
ממירו
בנסתר
מכאן
רחמין
זוכרון

סורר
אמר
אבא
חמי

ח דינס
ז ושער
ח ת"ת
שהיסוד
"ת נצח
במוסר
ה ברפ"י
ז עכ"ל.
א עולה
א אבא
בן אמר
במוסף
ז שסוד
והז"ג,
ת דכלל
באו"א
"או"א
קרובים
א בהם
א דבר
א הפסוק
א עתיק
א וכו של
אן ר"ל
משער
כתיב
יק ווא

תלת דוכתי אינון האי חסד הב' תיית הגי במלכות. ארוממך כולא כחדא וכו' כלומר כל שש קצוות יחד ארוממם אותם אלך כענין שאותה מתרומם עליהם ומהם משפיע למלכות. וז"ש אודה שמך. או ירצה כולא כחדא קשר ג' מדות הני ומשם אודה שמך אשפיע מההוד למלכות. כי הוד עם החסד יש להם יחד כדכתיב ברכות והודאות. יסודי ולבושא. מלת פלא הוא ענין העלם כמשמעו דהיינו כסויה והתלבשה וכו' היינו ז"א לבוש וכתנת לאי"א ואור הכתר מתלבש באור הספירות הנזכרות.

אלף בינה ואי"כ פלא נאמר על הבינה. והנה הכלל רומז בבינה אמנם הפרט רומז תלת סטרין דהיינו חסד גבורה ת"ת. ולא שיהיה מציאות ענין זה למטה בספירות ג' אבותי אלא למעלה מציאות החכמה הנגלה בבינה. וז"ש ראשית דרזא יעילא דאדם קדמאה, שהיא חכמה ונקראת אלף שהיא נקי ראשית כענין שאלף עתה ירמוז חכמה שבבינה. והפרט סוד תרין דרועין וגופא שבחכמה דהיינו מציאות חסד גבורה תיית שבה. וז"ש בנין דבדיקטא דאלף אית תרין דרועין שהם שתי יודיין של א' וגופא באמצעייתא של אלף היא ואי"ו שבאמצע שלי יודיין ומורה על עוצם יחודת בחכמה. וז"ש וכולא רוא חדא. ובהיות סוד ענין זה למעלה עיי שורש זה הוא היחוד למטה. וז"ש ואיהו רוא דיחודא כלומר, שהוא סוד היחוד שעיי שורש זה נעשה היחוד בספירות התחתונות. אמנם מציאות האלף כדפירשנו למעלה חכמה שבבינה. ואפשר דהיינו רוא דיחודא קשר חכמה עם הבינה.

מאן גרים להו לישראל למהוי סורר ומורה לגבי אבוהון רבשמיא אלא מי גורם להם לישראל להיות סורר ומורה אל אביהם שבשמים בגין ראייהו זולל וסבא בשאר עמין משום שהוא זולל וסבא עם שאר העמים דכתיב תהלים ק"ו ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם וכתיב ויאכל העם וישתחוו דעקרא ויסודא אכילה ושתיה כד עבדין בשאר עמין דא גרים לון למהוי בן סורר ומורה לגבי אבוהון רבשמיא שהעיקר והיסוד אכילה ושתיה כאשר עושים עם שאר העמים זה גרם להם להיות בן סורר ומורה אל אביהם שבשמים ועל דא ורגמיהו כל אנשי עירו באבנים אלין כל שאר עמין דהוו מקלעים להו באבנים וסתרין שורין ומנתצין מגדלין ולא מהני לון כלום אלו כל שאר העמים שהיו מקלעים אותם באבנים וסתריו חומות וניתצו מגדלים ואלו מועיל להם כלום כיון דשמע משה כדן כתב פרשתא דא כיון ששמע משה אז כתב פרשה זו ועם כל דא היפה בנשים טבא ויקרא בנשים דעלמא טובה ויקרה מהנשים של העולם צאי לך בעקבי הצאן הא אוקימנא אלין הרי העמדנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ורעי את גדיתך אלין ינוקי דבי רב דלא טעמו טעם חובא בעלמא אלו תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חובה בעולם על משכנות הרעים אלין מלמדי תנוקות ורישי ישיבות דבר אחר על משכנות הרעים חסר ו' אינון בישין הם רעים אלין מלכי האמורי דנטלו ישראל ארעא דלהון לרעיא מקניהון ולכי מרעה יהב ישראל ארעא דא אלו מלכי האמורי שלקחו ישראל הארץ שלהם לרעות מקניהם ולבית מרעה נתן ישראל ארץ זו כדן שמע בלק דארעא דהות חשיבא כל כך עבדו ישראל קרבא דא וסתריו לה עד דשוו לה בי מרעה כדן אשתדל בכל מה דאשתדל ושתף בהדיה לבלעם אז שמע בלק שארץ שהיתה חשובה כל כך עשו ישראל מלחמה זו והתריבו אותה עד שהשוו אותה בית מרעה או השתדל בכל מה שהשתדל ושתף עמו בלעם. L

וירא בלק רבי חזקיה פתח ישעיה נ"ו כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי וגו' כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דאף על גב דאינון חאבו קמיה וחבין

ידיד

ביאור המאמר

נפש

על ישראל, ולכן היה רע בעיניו. ויפוא"ל חידש לו דקאי על בית המקדש בסוד כלה ה' את המחו ויצת אש כציון. עכ"ל. ועיין בעיונים ד"ה ענין בן סורר ומורה. ועם כל דא היפה בנשים ר"ל עם כל הצרות והיסורים שיש בגלות, עדיין כנסת ישראל היא היפה בנשים, וכל כך למה כי צאי לך בעקבי הצאן וכו' אלין בתי כנסיות שה"ח לומדים שם ומחרישים שם רבי תורה ורעי את גדיתך אלין ינוקי דבי רב שהכל פיהם של תינוקות של בית רבן מקיים את ישראל בגלות, עם מלמדי תינוקות ורישי ישיבות המלמדים את ילדי ישראל ליראת ה' פהורה העומרת לעד. ד"א על משכנות הרועים חסר ו' כי הכתיב הוא הרעים, רומז על אינון בישין גוים רשעים אלין מלכי האמורי וכו' שלקחו את ארץ סיוון ועוג לרעיא למקניהון ועשו מזה מרעה לצאנם. וירא בלק רבי חזקיה פתח כה אמר ה' וכו' שמרו משפט ועיי"ו אתם מעוררים את הת"ת ועשו צדקה ועיי"ו אתם מעוררים את המלכות כי ר"ל ואו קרובה ישועתי לבא דהיינו מהחכמה, תצדקתי להגלות מהבינה. וזאת לתקן את אשר עותו. והכי אמר דב המנונא סבא תלת כבי דינא וכו' כתב הרמ"ק: דהיינו ממש סור זה רמז ר"ל הקדמונים

כשכתרו שלש בבות בסדר נויקין: א. כבא קמא שיש בו ארבע אבות נויקין השורר וכו' דהיינו ד' קליפות קשות המתמציאות האדם דהיינו עון משחית אף וחומה, אם לא שב נידון כארבעתם דהיינו שישיראל צאן אוכרות וכו' והם נדבקו בשור וכו' ומכנה והבער ר' בתות של היצה"ד, והם נידונים בארבעתם ברכתיב ארבעה תנה קוראותך וכו'. ב. תניינא השניה בבא מציעא טלית דאשתכח דהיינו שיש שנים בתשובה, ומה שהיו אוכרות נמצאו. והיינו שכינה טלית האוכרת כסבתם בגלות דאשתכח ושכים בתשובה שלימה, מיר זרונות נעשו להם כשגגות והקב"ה מקבל השוכתם. ג. תליתאה שותפין השלישית היא בבא בתרא ושם נעשו שותפין להקב"ה באחרונה, דהיינו כבא בתרא. והנה סוד האבדה היא השגנה (ד"ל שנאמר לו בשוגג) כך הקב"ה בסוד מסכת בבא מציעא, כשהם שכים מחשיב אותם כאבדה כשגגה ואינו פוקדם בדרונים אלא כאבדה שלא מדעת. ולא זו בלבד אלא עביד לון לישראל וזרונות כשגגות וממשך לדבר על סדר הג' בבות ואינון דסדרו וכו' ארח דקרא נקמו ר"ל שסידרו המשנה הוא כפי הסדר בפסוק. וז"ש על כל דבר פשע ישראל פושעים, הקב"ה מהפכו מפשע שהוא כבא קמא על שור על חמור על שה דהיינו סוד בתי היצה"ד ועל אותו דבר פשע הם שכים מיר הם

קמי בכל ז
לפניו וחוטאי
המנונא סב
בסדר המשנו
ראשתכח
האבדה מא
זמן עושה לו
וארח דקר
שמות כ"ב
חמור על
על שלמה
ממא שכא
ראשכח ק
כה אמר
אמר ה' ו
מתהפכים לו
ראשתכח שה
דא כבא מ
אבדה רומז
אבדתו דהיי
יאמר כי הוא
ומ"ש על כי
היא האבדה ו
והרמ"ק ממש
אשר יאמר וי
כי הוא זה ע
דבר שניהם ד
דו, אם ישר
דכתיב ריעך ו
ענין הבבות ו
כענין תחלת ו
לבכא מצי
בבא מציעא,
הוה אמר
אמאי ר"ל
לרמוז זה. וז"ע
על כל דבר ו
ודאי דא ר
מסיני ואין
בעיונים ד"ה
צבי.
כה אמר
זה כל למעי
ולכן הביאו ו
זו של ר' תוג
לכה גנת ק

שם תצא משמואל קלז

ז"ל (פסחים כ"ב): שאין לו בו הנאה של כלום. וכן בכל שנה ראשית השנה ר"ה יוה"כ וסוכות, שיהי' בתשובה ודביקות, וימשך אחר זה כל השנה כולה. וכן בכל יום, ראשית היום, עומדין משנתן שחרית לחטוף את המצות. כי הזריזות במצוות שחרית מושכת אחרי' את כל היום כולו:

בש"ס סנהדרין (פ"ח.) בן סורר ומורה שרצו

אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. ויש להבין הלוא אינו נהרג על מה שהמרה נגדם אלא ע"ש סופו שסופו ללסטם את הבריות, א"כ למה תועיל מחילתם. ונראה דהנה יש להתבונן במאמרם ז"ל (שם ע"ב.) הגיעה תורה לסוף דעתו וכו' הלוא כמה רשעים גמורים שעשו כל התועבות שבעולם ולבסוף עשו תשובה, ושמא יהי' זה כמותם, הלוא לא נעלו דרכי תשובה לפני שום אדם וכמאה"כ (תהלים צ') תשב אנוש עד דכא ודרשו ז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) עד דכדוכה של נפש מקבלין:

אך נראה דהנה איתא במד"ת (פ' האזינו סי' ד') שתשובה מועלת לישראל ולא לעכו"ם. ונראה דמחמת שישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, שהם בעצם נפשות טהורות וטובות רק שבמקרה נתלכלכו בעבירות, אבל כשעושה תשובה שוב מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובודאי תתמיד תשובתו וישאר נאמן להשי"ת ותורתו, אבל עכו"ם מאחר שנתקלקלו ונכרתה חיותם כענף הנכרת ממקום חיותו שוב אין לו תקנה, ואף כשיעשה תשובה בודאי לא תתמיד ויחזור לסורו. הכלל שכל עצמה של תשובה שמועלת היא מפני ההשתלשלות עד האבות, ממילא זה שהוא סורר ומורה נפסק חיבורו מאביו ואמו ושוב אין לו חיבור בשלשלת הקודש בודאי שלא יעשה תשובה, ואף אם יעשה לא תתמיד ויחזור לסורו, וסופו ללסטם את הבריות, אבל כשאביו ואמו מוחלין לו הנה הוא עדיין נקשר בשלשלת הקודש, שוב

מקום גבוה כ"כ, ויכולין לעורר בתפילה. כי נראה לי, ואם שגיתי השם הטוב יכפר: המיכות הפרשיות של יפת תואר ובן סורר ומורה, כתב רש"י שאם נשא יפת תואר סופו להוליד ממנה בן סורר ומורה. ויש להבין מה שייכות יש לפרשת נחלת הבכור באמצע [ודחק לומר כי אגב ממיכת אהובה ושנואה שבאה להורות שסופו לשנאה נכתבו כל עיקר דיני בכור]:

ונראה דבאה להורות מעלת הראשית, אשר מזה יובן ענין בן סורר ומורה, שכל זמנו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים הראשונים שבא לכלל עונשין, והוא הראשית של ימי חייו, והכל נמשך אחר הראשית, וכמו טעם הבכור הנוטל פי שנים, כי כל אחיו הבאים אחריו הכל נמשכין אחריו, וכאילו הוא הי' סיבה להם, ע"כ נוטל פי שנים. מעין מה שאמרו ז"ל (יומא י"ז): מצצה לאהרן ומחצה לבניו באשר הוא סיבה להם, כעין זה נוטל הבכור פי שנים עכ"פ. וכן זה הענין בבן סורר ומורה, באשר הראשית שלו מקולקלת הכל נמשך אחר הראשית ונהרג על שם סופו, כי חשבינן רשעתו שבסופו כאילו היתה בפועל בתחילתו. חמה לזה טריפות בבהמה מחמת סופו לנקוב, כי מאחר שכבר התחיל בו מעשה הטורף הו"ל כאילו הכל בפועל מאחר שבודאי יתפשט ויתרבה מעשה הטורף עד סופו לנקוב. כן זה בן סורר ומורה, מאחר שהתחיל ט הקלקול, ובודאי יבוא לכר שיתחייב מיתת בניו, שוב הו"ל כאילו כבר בא עליו החיוב, לזה מורה מצות הבכורה ליתן לו פי שנים: לזה לימוד גדול לכל אדם להשגיח היטב על הראשית שלו, ראשית בואו לכלל מצות בהיותו בן י"ג, וכן בהיותו אדם שלם ע"י הנשואין, אז מתחילה תקופה חדשה וישגיח היטב על ראשית שנותיו אז. לזה מצאו הספרים הקדושים רמז בתורה עקי יהי' לביתו שנה אחת נקי בלי חטא, וד"א (שמות כ"א) ובעל השור נקי ודרשו

בבזוה"ק... כן זה... המיכות הפרשיות של יפת תואר ובן סורר ומורה... כתב רש"י שאם נשא יפת תואר סופו להוליד ממנה בן סורר ומורה... ויש להבין מה שייכות יש לפרשת נחלת הבכור באמצע [ודחק לומר כי אגב ממיכת אהובה ושנואה שבאה להורות שסופו לשנאה נכתבו כל עיקר דיני בכור]:

אינו נהרג, שיכול להיות שעוד בתשובה שלימה המתקבלת כנ"ל:

ולפי הדברים האלה יש לפדש מאמר זוה"ק (ח"ג קצ"ז): דמרע"ה אמר לפני הקב"ה בבואו לכתוב פרשת בן סורר ומורה, מארי' דעלמא שביק דא וכו' ומשה מדחיק הוה המי בחכמתא כל מה דומין קב"ה לבנ"י אמר מארי' דעלמא שבוק מלה דא וכו' עד בהאי שעתא רמו הקב"ה ליופיאל רבנא דאורייתא ודריש כל הפרשה על ישראל, עיי"ש. ואינו מוכן מה נתפייס משה מן הדרש הזה הלוא בעצמו מרחוק הוה חמי בחכמתא דזה רמו על ישראל, וכבר עמד בזה הרמ"ז:

ולפי דרכנו י"ל דכל עונש בן סורר ומורה הוא מחמת שנפסק חיבורו מאביו ואמו, וכל זה שייך באדם פרטי אבל כלל ישראל שבלתי אפשר שיפסק חיבורם משרשם בפנימיותם ושוכן אתם בתוך טומאתם כתיב, ועדין חביבותי גבן, ובאותה פרשה ג"כ רמו לימוד זכות שעל ישראל בננו זה ולא דשאר עמין, ופרש הרמ"ז שאף לאחר כל אלה הם חלק ה' ולא דבוקים להס"א, זולל וסובא, בשאר עמין כדכתיב (תהלים ק"ו ל"ה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, כמבואר בזוה"ק שם, שוב לא ה' נתירא, שהרי ישארו בפנימיותם טובים, ואם יבוא ח"ו עליהם עונש לא יהי' כי אם בחיצוניותם, כמו דמסיים הזוה"ק וסתרין שורין ומנתצין מגדלין ולא אהני לון כלום, והבן:

שנת תער"ב

כי תבנה בית חדש, פירש"י אם קיימת מצות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים, עכ"ל. אף ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו משום שעוה"ז הוא עולם ההכנה, התקן עצמך בפרוודור כדי שתיכנס לטרקליון, ועוה"ב הוא עולם התכלית, וע"כ שכר מצוה שהוא התכלית בא בעולם התכלית, וכ"ז הוא כשהשכר הוא סוף הכוונה והתכלית, אבל באם הוא נצרך להשכר כדי לקיים בו עוד מצוות הרי השכר נמי הוא

הכנה ושוב איכא נמי בהאי עלמא. וזה זכרנו לחיים וכו' למענך אלקים חיים. וכבר דברנו מזה:

במד"ר (פ"ח) ולמה התינוק נימול לשמונה ימים שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כחו, וכשם וכו' כך רחמיו על הבהמה מניין שנאמר ומיום השמיני והלאה. ויש להבין מה נ"מ לבהמה הנשחטת א"ל עברו עלי' ז' ימים או לא, ומה דמית זה לאדם שיתחזק כחו לסבול כאב המילה וישאר בחיים:

ונראה דהנה לכאורה יש להבין הלוא להדיוט מותרת מיד אם ידוע שכלו לה חרשים, ולמה לא ריחם עלי' כנ"ל, ועיי' לומר מפני שמה נ"מ לה כנ"ל, אך לגביה שנתעלתה להיות קרבן לה', כאשר הגיע לה יום השמיני הגיע לה כח ממקום היותה עליון, וכאשר נעשית קרבן לה' התעלתה לשדשה למקום שהיא נשפעת משם, ובכן כאשר הגיע לה יום השמיני והיא נשפעת ממקום יותר עליון, הנה ההתעלות ג"כ למקום יותר עליון, וזוהי הרחמנות שעלי', שתהי' לה עלי' גבוהה יותר, זה לא שייך להדיוט, ע"כ אינה מקבלת טובה בהמתנתה עד יום ח' וממוצא הדברים יש לפרש גם במילה שנאמר שנתן לו רחמים עד שיתחזק כחו נמי כענין הנ"ל שאז נתישב ב' חילא דהאי עלמא כמ"ש הזוה"ק (ח"ג מ"ג: וצ"א): ובד"א לזוה"ק (פרשת לך) שאז באין בו כל בחי' נפש רוח ונשמה ואז כל מיני הכחות מקבלין תועלת מן המילה:

שנת תרע"ה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו היא בידך ושבת שביו וראית בשבי' אשת יפת תואר וגו'. ויש להבין הלוא יוצאי צבא בישראל היו כולם צדיקים, ואפי' סח בין תפילה לתפילה חזור עלי' מעורכי המלחמה כבש"ס סוטה (מ"ד): ואיך אפשר לירד כ"כ פלאות לחשוק בת אל נכר, והרב אור החיים וצ"ל הקשה למה יצו ה' כדברים האלה לטמא

אדם עצמו בבת אל נכר [הלשון יצו אינו מדוקדק, כי אין כאן מצוה אלא היתר] ובפרט בעת מעשה הנס במקום שצריך להוסיף טהרה ודבוקות בה' יתיר לעשות מעשה כעוד השנאוי אצלו ית"ש וכו', ותירץ כי יש נשמה קדושה ודבוקה בטמאה ומוה באין הגרים, והנה זה שעוסק במצוה ללחום מלחמת ה' יגלה ה' את עיניו להכיר בנכרית זו שיש בה יפ"ת שהיא נשמה קדושה הנקראת יפ"ת והכרתה היא ע"י שאתה רואה שאתה חושק בה בעת שאתה דבוק בשכינה, ענת"ד והאריך עוד בזה:

ועדיין אינו מוכן שהרי אמרו ז"ל (קידושין כ"א): לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור, ואמרו עוד בלשון זה מוטב שיאכלו בספי ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבלות, ואמרו עוד (במד"ר פרשה זו) שאם נשאה סופה לשנאותה ולהוליד ממנה בן סורר ומורה, ואם כדברי הרב הנ"ל יקשה היתכן שממעשה מצוה להוציא נפש קדושה ממאסר הס"א ימשכו ח"ו דברים רעים, והרי כתיב (קהלת ח' ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע, ובעיקר הדבר אינו מוכן למה תקרא בשר תמותות:

וכשאני לעצמי ה' נראה לי עפ"י דרכו ז"ל אך להיפוך, דהנה בש"ס ר"ה (כ"ג) יש סיפור בדברי הש"ס איך מוציאין את עצי אלמוגים מן הים, וזהו לשון הש"ס וצי אדיר לא יעברנו אמר רב זו בורני גדולה היכי עבדי מייתי שיתא אלפי גברי בתדיסר ירחי שתא ואמרי לה תריסר אלפי גברי בשיתא ירחי שתא וטענו לה חלא עד דשכנא [פירש"י חלא, חול: עד דשכנא, שולי' שוכנים בקרקעית הים ועודנה נראית למעלה מן המים דבמקום שהאלמוגים גדלים בים אין הים עמוק כ"כ] ונחית בר אמוראי וקטיר אטוני דכיתנא בכסיתא [הוא אילן אלמוגים] וקטר להו בספינתא ונטלי חלא ושדו לבראי וכמה דמדליא עקרא ומתיא ומחליף על חד תרין בכספא, וכ"כ אבי אדומ"ר וצללה"ה פירש שזה משל על האדם בעסקו בדברים גשמיים

76. כִּי־תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנָוּ אֲרֵי תַפּוֹק לְאַנְחָא קְרָבָא עַל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּידֶךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבוֹיָו: ^{בְּעַלְי דְּבִבְדָּ וַיִּמְסְרֵנוּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ}

לקמ בהיר

רש"י

(יא) פי' תוך מז' אומות כגון מלחמות דוד, והוכיח רז"י
זאת מאומרו ושצית שביו, כי מהענין עלמו שהותרה יפת
תואר הגם דכתיב לא תחיה כל נשמה אין להוכיח, כי דבר זה
חסור הוא לשב את גויה בני שתגייר ואעפ"כ דברה תורה
להחירה כנגד י"ה"ר, א"כ נוכל לומר שהותר גם לאו דלא
תחיה, אבל ההוכחה היא שאיך אפשר לצא לידי וראית
בשביה, הלא אלל ז' אומות לא יתכן ושצית שביו, כי אמת הדבר שאם השלימו צלי מלחמה וקבלו עליהם מס ושעבוד וז' מלות
שיכול אחת לקיימם ואפשר היה לומר ונתנו ה' בידך צלי מלחמה כי השלימו עמך, אבל ושצית שביו אומר שלא הייתה השלמה
א"כ בהכרח לקיים לא תחיה כל נשמה: (יב) שצלא זה אין לחיבת שביו שום שחר והצנה, שהלא את האויב עלמו שצית לא
את שביו, והיל"ל ושצית אותו או ושצית ממנו, אלא פירושו שלא רק אותו את האויב אשר באת עליו שצית אלא גם את שביו
(ואם זה אינו כענין אין לריך לומר) כגון מואב עשה מלחמה עם כנען ושבח מהם ועתה ינחת למלחמה עם מואב מותר לך
לשבות אותם כנענים ולהחיותם - וא"ת לפי"ז נימא להפך שהכתוב מדבר במלחמת מואב ופי' שביו שביו של כנען דלא שייך
בהו לא תחיה, כן הקשה הרא"ש ז"ל, ומירץ שכל הפרשה נאמרה בשביל הלכות יפת תואר וצרי הוא שהכתוב מדבר במקום
ששייך ההלכה ככולם לא במלחמת מואב שיהיה יקר המציאות נגד השכל שימלא מקום להלכה זו, ועוד היאך אפשר לידע
שאינה כנענית וכי נאמנת היא (בר"א), והמשביל לדוד תירץ שמן הכתובים נראה שנקרים הנמלאים בין הכנענים בטלים
ואסורים לקיימן כמו כנענים בין שאר אומות שבטלים ומותרים, ועיין עוד במפרשים תירושים שונים:

אור החיים

(כא) י. כי תצא למלחמה על אויבך וגו'. לריך
לדעת למה הוצרך לומר כל זה שלא
היה לריך לומר אלא כי תראה בשביה אשת וגו' א,
עוד אחר שאמר כי תצא למלחמה לא היה לריך
לומר על אויבך, ואולי כי לפי שבא הכתוב להחיר
יפת תואר שאסורה שלא בשעת מלחמה, גם להחיר
קדלי דחזירי (חולין י"ז). ושאר איסורין, חש הכתוב
שביציאת ישראל למלחמה רגליהם לרע ירונו כדי
שיהנו מדבר איסור, לזה בא הכתוב והתנה ואמר
כי תצא תהיה יליאתך למלחמה להנקם מאויבך
שהם אויבי ה', על דרך אומרו (תהלים קל"ט) הלא
משנאיך ה' אשנא וגו' לאיבים היו לי, לטעם זה
תהיה יליאתך, ואם תעשה כן ונתנו ה' אליהך
בידיך ושצית שביו, מזה אתה למד שזולת כן אם

אור בהיר

(א) ומתנת בשביה ידעיין שהיתה מלחמה, וגם שצית. (ב) וכי יש מלחמה עם אוהב וריע. (ג) שהוא יפת תואר שהותרה
כאן. (ד) זה נכלל במאמר ונתנו ה' וגו', וגם במאמר וראית בשביה, אלא בא לומר שמחוייב דבר ואינו ראוי להפקירם. (ה)
הלא המדובר מאויבך כאומרו ונתנו פי' את אויבך והיל"ל ושצית אותו פי' את אויבך. (ו) למשל אם המלחמה תהיה עם ארם יכול
אתה לשבות שניו של ארם אפילו הוא כנעני שנשבה במלחמה שהיתה ביניהם. (ז) וחזור להקב"ה הנזכר בסמוך שנאמח הוא שביו

בידך ותשבי
בשביה אתה
ותתריע בה ור
משצעה אומות
דברה תורה אלא
מתירה ישאנה צ
סופו להיות שונג
לאיש וגו' (תנח" -
ומורה"י) לכך נג

שרצה לקחת לו אש
ודאי לומר שאם צג
שמחנה צו יצרו מ
ואע"פ שהיא מאוס
נבלות עב"ל - ודע
השביה קודם כל הו
שחקת אותה, אבל
במקום ההכרח מש
ותאמתו, ועיין לקמן
כגון עמה לא אל צג

שהגם שחיה א
ללוחם ונלחם"י
תחזיקה כי ה' ה

יא. וראית

יפת תואר ומאוס
כעורה, וזה מן
ויצטרך לרבות כ
ולא יכתוב לא יפ
לריך להעיר צע
לעמא אדם עלמו
הגם במקום-שלו
יחיר לעשות מעצ

ולא שציק, שאם לא יא

אדם כאילו עושים מזוה, ובשביל זה לא נברא ועל כן חייב, עכ"ד ודפח"ח.

אמנם לפי זה מהו הענה היעולה בעד האדם להגלל מרשת היצר, ואיככה יוכל להכיר ולהבחין מהו מזוה ומהו עזירה, פוק חזי מה שכתב באגרא דכלה (פ' קרח) כי הסימן על זה הוא שיבחין האדם בעצמו, אם גדלה תשוקתו כל כך גם לשאר המצות באותן העניינים שהם צודאי מזוה כגון לינית ותפילין ותורה, אזי הוא טוב, אך אם רואה שאינו משתוקק כל כך לשאר המצות, יצין לאשורו שהתשוקה הזאת לאותו ענין הגדמה לו למזוה הרי הוא מפיתוי היצר להפילו במכמורת, ותחתיה תעמוד הצברת, וכשיבחין האדם זה באמת, יתרחק מהמלוכה שגדמית צדעתו, כיון שמצין באמת שהוא לשם איזה פניה, עכ"ד.

ובזה יתפרש מאמר הכתוב בסוף פרשה הקודמת, ואתה תצער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה', כי זאת תשאל ותאמר איך אפשר לך לידע ולהבחין אם אתה מקיים מצות ה' לצער הדם הנקי מקרב ישראל, ולא נפלת במכמורת היצר הרע לשפוך דם ולעצור עזירה בלבוש של מזוה, על זה אמר ואתה תצער הדם הנקי מקרבך, פי' אז תדע שאתה מצער הדם הנקי מקרבך, כי תעשה הישר בעיני ה', פי' כאשר תעשה באותה תשוקה והתלהבות שאתה עושה הישר בעיני ה' בקיום מצות לינית ותפילין, אבל אם בקיום המצות אין לך תשוקה והתלהבות כזו אזי הוא סימן מוצהק אשר לא עוצ עשה בעמיו.

והנה בענין יפת תואר כתב באור החיים הקדוש בפרשתו, לריך להטיר בענין, למה ינו ה' כדברים האלה לעמא אדם עלמו צבת אל נכר, אכן יסוד הדבר וסודו כי צחעה אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות ציד סערה

להדיחך מדרך הטובה והישרה, ונתנו ה' אלהיך ציד"ך, פי' שתזכה לכבוש ולנצחו אלא באמצעות מצוות מעשיות הנעשים צידך, אבל באהבה ודביקות לחוד מצלי קיום המצוות בפועל המעשה אי אפשר לעלות בסולם העולה בית אל במעלות הקדושה.

ועל זה דרש הספרי, כי תלא למלחמה על אויביך, כנגד אויביך, היינו שתלחם כנגד שינת אויביך שירד ומסית שאין לריך לקיים מצוות מעשיות רק לאחוז באהבה ודביקות ולא זולת, ואם עשי"ת כל האמור בענין סוף שה' אלהיך ונתנו צידך, פי' שחם עשית בפועל המעשה כל האמור בתורה הקדושה, אז תזכה לכבוש את ירך וסוף שה' אלהיך ונתנו צידך.

*

ב עוד יתבאר דרשת הספרי, כי תלא למלחמה על אויביך, כנגד אויביך, ונתנו ה' אלהיך צידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שה' אלהיך ונתנו צידך.

צ לעי' מיינה כתיב, ואתה תצער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה', וכמין ליה, כי תלא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך צידך ושצית שציו.

ונ"ל בהקדם מאמר ק"ז מרן הצעש"ט זי"ע (הובא באורח לחיים פ' לך) על דברי הגמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, משום לוצע, וכתבו החוס' (ד"ה שוחט) אשוחט דעלמא קאי. והכוונה כי שוחט דעלמא רומז על מלאך המות שהוא היצר הרע, ואמרו חז"ל (סוכה נב.) דלעתיד לבא ישחוט אותו השי"ת, ועל זה הקשה משום מאי חייב, והלא הוא עושה רצון קונו ובשביל כך נברא להסית בני אדם לעזירה, ומשני משום לוצע, היינו שהוא לוצע את העזירה למזוה ומראה פנים לבני

הנקי מקרבך כי תעשה היש"ר צעיני ה',
 הישר אותיות שירה, כי בזכות אמירת שירי
 דוד המלך עליו השלום תצטרך כל דבר פשע
 מקרב בני ישראל, ויוכנע כח השטן שרו של
 עשו לכל יקטרג עליהם, ועל זה הסמיך הכתוב
 כי תצא למלחמה על אויביך, רומז על המלחמה
 שיש להם לישראל עם האויב הוא עשו הרשע
 שמבקש לקחת חודש חלול לחלקו, ואמר הכתוב
 ונתנו ה' אלהיך ציד"ך, רומז על השופר
 שניטלת ציד, וכמו שהאר"י האר"י"ל צווגותיו
 (פרי עץ חיים שכ"ו פ"א) צסוד יד האוחזת
 בשופר. ושצ"ת שצ"ו, היינו שצכח אמירת
 תהלים ותקיעת שופר הנאמרים צענין יזכו
 לקחת שציו של עשו הוא חודש חלול שעלתה
 בגורלו, ולהכניסו לחלקו ונחלתו של בני ישראל
 לעשותו דלת פתוחה לשצים.

*

→ **ד** כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך צידך ושצית שציו.

נראה לפרש בהקדם מה שכתב צבני יששכר
 (חלול מאמר א סימן ו) אהא דאיתא
 בספר יצירה (פ"ה מ"ח) שחודש חלול הוא
 כנגד יד שמאל צנפש, והענין כי אמרו חז"ל
 (תנחומא האזינו ס"ד) דתשובה מהני רק
 לישראל ולא לאומות העולם, והנה הגויס
 תמכים ושואלים דאס תשובה מהני יהיו כל
 אפינ שוין, אצל התירון משום דישראל נקראים
 צנים למקום, והקצ"ה למו אצ, אצל לאומות
 העולם נקרא הקצ"ה מלך, וקיי"ל (קידושין לב).
 אצ שמחל על כבודו כבודו מחול, ומלך שמחל
 על כבודו אין כבודו מחול. והנה אמרו חז"ל
 (צרכות ו.) צתפילין דמארי עלמא מה כתוב
 צבו (דברים ד ז) כי מי גוי גדול אשר לו
 אלהים קרובים אליו, והכוונה קרובים ממש
 צקרבות עמוסים מני צען כצכול צנים ממש.

אומר כל ספר תהלים, שנאמר (תהלים כב ד)
 ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ישראל סבא.
 וקשה"י ירמוז על תקיעת שופר שסגולתו לערצב
 השטן שרו של עשו, וכמו שאמר ח"י הייטב לב
 זללה"ה (הוצא צדברי יואל פ' צא עמוד רפו)
 צביאור הכתוב (שמואל"ב א יח) ללמד צני
 יהודה קשת, דקאי על התקיעות תקיעת
 שצרים תרועה. וצכן צכח אמירת תהלים
 הנרמז צחרצי וצכח תקיעת שופר הנרמז צקשהי
 נלחם יעקב אצינו עם עשו הרשע, ועל ידס
 הלליח דרכו לקחת מאתו את חודש חלול
 ולספחו לחלקו ונחלתו של ישראל.

ומעתה י"ל כי מאחר שחודש חלול עלתה
 בגורלו של עשו הרשע, על כן צכל
 שנה ושנה הוא מתצבר והולך צחודש הזה
 ומצקש לשוב ולקחת אותו לחלקו, וצני ישראל
 קהלת יעקב צריכין להלחם עמו כשם שנלחם
 יעקב אצינו צשעתו צחרצו וצקשהו, ולכן תקנו
 חז"ל צחודש חלול צכל שנה ושנה לתקוע צשופר
 כדי לערצב השטן שרו של עשו, ומה גם
 להצבות צאמירת מזמורי תהלים לצמר עריצים
 ולהכרית הקוליס, וכמו שכתב צמטה אפרים
 (סימן תקפ"א ס"ח) נוהגין צכל יום צחודש
 חלול אחר התפלה שאומרים צליצור עשרה
 מזמורים תהלים, ומתכוונים לצמור כל תהלים
 שני פעמים קודם ראש השנה, והוא עולה
 כמנין כפ"ר. וצכח תקיעת שופר ואמירת
 תהלים אנו מכניעים כוחו של עשו הרשע,
 ונעשה חודש חלול דלת פתוחה לקצל שצים.

ודבר זה נרמז צפסוקים אלו שאנו קוראים
 צכל שנה ושנה צחודש חלול, כפ"ר
 לעמך ישראל אשר פדית ה', היינו שיתעורר
 צחינת כפ"ר צכח אמירת שני פעמים ספר
 תהלים, ועל ידי זה ואל תתן דס נקי צקרצ
 עמך ישראל ונכפר להם הדס, שיכופר להם כל
 עצירה ועון, ומסיים ואומר ואתה תצטרך הדס

ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה, מכון
גד יד שמאל שמיוחד לפילין, כי על ידי מנחת
תפילין חנו מעוררים תפילין דמארי עלמא,
ומשם יראו הכל שאנו בניס למקום וממילא
השובה מועיל לישראל, עכ"ד.

וזוה שאמר הכתוב כי תנא למלחמה על אויבך,
שיטמדו עליך הגוים והאערך לצטל טענתם
מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לחומות
העולם, ונתנו ה' אלהיך ציד"ך, היינו שהשיב
לכם תשובה על טענתם מכה תפילין שמניחין
על היד, כי תפילין דמארי עלמא מה כתיב
צבו כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים
אליו, היינו קרובים ממש כאב לבנים, וכיון שיש
לנו דין בנים למקום, אב שמחל על כבודו כבודו
מחול, ונסלח לכל עדת בני ישראל.

L

*

כי תנא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך
צידך ושצית שביו.

יתבאר בהקדם דברי הרה"ק הרבי ר' מנחם
מענדל מרימנוב זי"ע בדברי מנחם (פ'
וירא) על הכתוב וישלח אברהם את ידו ויקח
את המאכלת לשחוט את בנו, ולכאורה אומר
וישלח אברהם את ידו מיותר, דיספיק לומר
ויקח אברהם את המאכלת, אמנם ביאור הדבר
כי אברהם אבינו קידש וזיכך רמ"ח אבריו
ושם"ה גידיו עד שהיו משיגים מעצמם את
מנאות ה', והיו רגים מאליהם לדבר מנוה,
ועתה בהעקידה לא רצה היד לשחוט את יצחק,
כי צאמת לא היה מנוה, ולא נאמר לו שחטבו
אלא בעלהו, רק לאשר שהוא היה סובר שהוא
מנוה, הוכרח לשלוח את ידו בכפייה, וזהו וישלח
אברהם את ידו, בעל כרחו, ולזה נאמר לו אל
תשלח ידך אל הנער, שלא תכופך את ידך, כי
צאמת אל תעש לו מאומה, וצדין אין היד רוצה
לשחוט, עכ"ד הקדושים.

והנה צחינה קדושה זו שמענו ונדעם ואצותינו
ספרו לנו מזדיקי הדורות תלמידי
הבעש"ט הקדוש זי"ע אשר זכנו נפשם בקדושה
נפלאה מאד נעלה והיו מרגישים מאליהם בכל
דבר אשר המה עושים חס הוא רגון ה',
ועוצדא ידענא מק"ז הייטב לב זי"ע שהיה לו
מנהג טוב שלא אכל בשר צהמה חוץ לציתו,
ופעם אחת שצת אלל בנו הגב"ק רבי משה
יוסף זללה"ה האצדק"ק אוהעל י"א, וקודם
השצת הזכיר אותו שלא יבשלו עזורו בשר
צהמה כמנהגו מימים ימימה, ויהי צליל שצת
קודש אלל השולחן העבור כאשר הביאו לפניו
את הרוטב, לקח הייטב לב את הכף צידו
ותיכף החזירו, ושאל את בנו חס לא רצה צציתו
שלא יבשלו עזורו בשר צהמה, והשיב רבי משה
יוסף כי צודאי עשה כמנאות אביו, וליתר שאת
שלא אל ציתו זו אשתו וצשאלת פיה ואמרה הן
כי צודאי עשתה כמנאות אביו ולא צישלה בשר
צהמה כלל, ולקח הייטב לב את הכף צידו
שנית, ושצ החזירו כצראשונה ולא רצה לאכול
ממנו, וציני לציני נחוודע שאשה אחת שהיתה
עוזרת צצית ראתה את התצשיל כחוש, והלכה
והכניסה מעט שומן צהמה לתוך הרוטב, ויהי
לפלא.

וזוה שאמר הכתוב כי תנא למלחמה על אויבך,
רומז על מלחמת היצר, כי צאס ילא
האדם כנגדו צמלחמת חש דת השערה, ויתאזר
צכה וגצורה להשפילו ולהכניעו, ויתאמץ לעשות
רגון קונו וחפץ לורו לקדש ולצכך כל רמ"ח
איבריו ושם"ה גידיו צקיום התורה והמנאות,
אזי מצעיתו הכתוב ונתנו ה' אלהיך ציד"ך,
היינו שתצכה להרגיש צידיס מכו רגון ה', כי
צמקום מנוה יהיו הידיס רגים מאליהם לעשותו
ולקיימו, וצמקום נדנד חטא ועון יהיו הידיס
נמנעים ממנו ולא יאונה לצדיק כל רון.

*

הרחבת נפש. (כ) ולמה שכתבתי תבין איך יראה אמתית
לנחמ מאהבה, והבן זה.

והנה אמרו רז"ל (שנת ל) כיון שמת אדם נעשה
חפשי מן המצוות, שנאמר (מהלים פח, ו) במתים
חפשי, ע"כ. והנה זה הוא בכל המצוות מעשיות,
ד'היום לעשות' (עירובין כ"ב) ולא למחר, אבל הדברים
בו יתברך לא ישולל מהם הדבקות לאחר מותם,
ואדרבה מתגדל ומתחזק ביתר שאת ויתר עו, כיון
שהוסר מסך המבדיל הגשמי, וה' הוא נחלתם, וזה
מבואר בתכלית הביאור בספרי החכמים הקדושים,
ומוכן מאליו. ועיין בעקדה (פי' בחוקת) (שער שבטים)
שפירש על הפסוק (דברים ד' ד') ואחס הדברים בה'
אלקיכם חיים כולכם היום, ר"ל, שאחס הדברים בו
יתברך בחיים, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר אחר
הפרד הנפש מהגוף (עי' לעיל דף ש"ג ד"ה ועפ"ז פירשתי).
עד כאן דבריו, ושפתיים ישק.

והנה, לפי זה הדברים אשר הם מכת הראשון,
דקתם בטל לאחר מותו, שאין באפשרי לאחו
שם הדיוק דרכו, כי היום לעשותם ולא למחר, רק
שמקבלים שם שכתן על מה שעבר, ר"ל מה שפעלו
בזה העולם, כאמור (עירובין כ"ב) ולמחר לקבל שכרם.
והנה לפי זה לא יפול עליהם שם הדיוק בזה רק
בעבר, שהיו לדיוקים בחייהם, אבל אז כבר ילאו מגדר
זה, הואיל והדקות שלהם היתה רק עשיית המעשים
טובים, ושם אין באפשרות לעסוק במה שעסקו בחיים.
מה שאין כן הדיוקים שמכת השנייה, עיקר הדקות
שלהם הוא היראה והאהבה והדבקות, כי היא התכלית
של התורה והמצוות, כמו שנאמר (דברים י" יב) ועתה
ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך וגו', וכמו שביאר
זה החכם ר' יוסף אלבו בספר העקרים (מאמר שלישי
פרק אחד ושלישים), עיין עליו.

ואף גם שמכל מקום מחויבים לעשות כל המצוות,
והאומר שאין צריך לעשות שום מצוה אחר שבא

למדריגת הדבקות שעוצד השי"ת רק ביראה ואהבה
ודבקות הממשכה, זהו מין וכופר, וכבר כתבו
החכמים שזה היה טעות 'אחר', וזה אמרם (תגיגה
דף י"ד ע"ב) אחר קילץ בנטיעות, והבן זה, כי
היראה ואהבה והדבקות הוא השורש, וכל המצוות הם
הענפים אשר נטע ושחל עלית כל העילות יתברך,
ואלקים הבין דרכה והוא ידע מקומה (איוב כח, ט), כי
לא יזויר צדק אופן להאחו בזה שורש צדק התקשר
הנפש בהגוף, רק מי שנאחו בזה ענפים בכל כחו, ובעת
התרפה ממלאכתו באמת הענפים, מיד נדחה ונטרד
מן השורש, והוא שוא להשי"ת ולא אהבו, ולא יתכן
להיות אהבו, ואף שנדמה שהוא אהבו ודבוק, הוא
שוא נחמה ודמיון כוזב. והנה אלישע אחר שנכנס
לפרדס (שם תגיגה י"ד) והשיג ענין הדבקות האמתית
והיחודים, והבין שהוא תכלית התורה והמצוות, אז
פרק מעליו עול התורה והמצוות, באמרו שהגיע
להתכלית המנוקש מהתורה והמצוות ואין לו בו שום
צורך בהם, והיינו 'קילץ בנטיעות', שאמר שאין שוב
צורך בענפים כיון שהגיע לשורש, ולזה קילץ להענפים
ובטלו, וזה הוא אפקורסית ומינות גמור, על כן
נחמה ונטרד לתפוח. והוא לקוח מהחכם האמתית
אלקי החבר למלך הכוזבי (מאמר שלישי פס"ה), רק
בהוספת דברים.

ובעונותינו הרבים ילאו מה שילאו לאלפים מן
הדת על ידי טעות הזה, דהיינו כל
המאמינים בש"ס ימ"ש. רק שצריך להודרו לעשיית
המצוות וללמוד תורה לשמה בתוקף אהבה ומשקות
נמרץ ודבקות האמתית, וזה השער לה' דיוקים יבואו
בו. אף גם זאת צירוף המעשים, היראה ואהבה
והדבקות הוא העיקר, ואם כן בהפרד הנפש מהגוף
והוסר מסך הגשמי ונטל כל המעשים, מכל מקום
נשאר העיקר, דהיינו הדבקות ואהבה ויראה ביתר
שאת ויתר עו, אם כן נופל עליהם אף לאחר מותם שם
דיוקים בזה, כי דקתם עומדת לעד, כי עיקר דקות
שהיה בהם בחיים כאז כן עתה וציותר וכו'.

ציונים: (כ) עי' בתהלים תפלה למשה ב' י"א תי' אחר על קשיח העיקרים.

והיו
כן על
אין נו
עדיין
והנה
במיחס
המקוב
עיקר
ככה
הראשו
נחשו
שהם
מאד,
יותר
ועל
למטה
טובה,
בחסך
משום
וכי לא
אבנים
דאמר
התם
ונבזים
על כ
ת
דבר, ו
השניה
(קפ"ז) ה
תלמידיו
הבא, הב
ציונים:

